

## CISG m. 74 KAPSAMINDA SÖZLEŞMENİN İHLALİ HALİNDE TAZMİNAT SORUMLULUĞU ve SINIRLANDIRILMASI

*Compensation Liability and Its Limitation in case of Breaching of  
Contract within the scope of Art. 74 of CISG*

Seda BAŞ\*

### ÖZET

“CISG m. 74 Kapsamında Sözleşmenin İhlali Halinde Tazminat Sorumluluğu ve Sınırlandırılması” başlıklı çalışmamızın konusu, esas itibariyle, CISG’de öngörülen tazminat sorumluluğu ve tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasıdır. CISG’de tazminat sorumluluğunu düzenleyen temel norm madde 74’tür. Aynı hükümde tazminat sorumluluğunun öngörülebilirlik ilkesi vasıtasıyla sınırlandırılacağı düzenlenmektedir. Tazmin edilecek zararların öngörülebilirlik ilkesiyle sınırlandırılmasının en önemli sebebi, CISG tazminat sisteminde kabul edilen tam tazmin ilkesi ve kusursuz sorumluluk ilkesidir. Sözleşmeyi ihlal eden taraf, yoksun kalınan kar da dahil olmak üzere tüm zararlardan sorumludur. Öngörülebilirlik ilkesi, tazminat sorumluluğunun varlığını değil, var olan sorumluluğun kapsamını belirlemek amacıyla başvuru bir ilkedir. Öngörünün aranacağı kişi, sözleşmeyi ihlal eden taraftır. Öngörülebilirliğin tespitinde kullanılacak ölçütler, objektif ve sübjektif ölçüttür. Öngörülebilirliğin tespitinde yararlanılacak esaslı unsurlar ise sözleşme hükümleri, ticari teamüller ve tarafların sahip olduğu atfedilen ya da fiili bilgidir. Öngörülebilirliğin aranacağı an, sözleşmenin kurulma anıdır.

**Anahtar Kelimeler:** CISG, Viyana Sözleşmesi, tazminat sorumluluğu, öngörülebilirlik ilkesi, sorumluluğun sınırlandırılması.

---

**Makalenin Geliş Tarihi:** 03.07.2021, **Makalenin Kabul Tarihi:** 02.09.2021.

\*Araştırma Görevlisi, Çukurova Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı, e-posta: yildizs@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5382-266.

## ABSTRACT

In this study, that is titled as “Compensation Liability and Its Limitation in case of Breaching of Contract within the scope of Art. 74 of CISG.”, it is essentially focused that limitation of liability for damages and indemnity projected by CISG. Art. 74 is the basic norm that regulates the liability of damages in CISG. Damages liability is limited by the foreseeability principle by Art. 74. The most important reason for the limitation of the compensation of the damages by the foreseeability principle is the principle of full compensation and strict liability that is adopted by CISG for the damages. The party that breached the contract is responsible for all damages, including lost profits. Foreseeability is a principle that is used to determine the scope of existing liability, not the existence of liability. The party that breached the contract, is in the scope of foreseeability. In determining of the foreseeability, many factors are used, such as objective and subjective standarts, contractual provisions, commercial usages and information that the parties have. The moment of establishment of the contract is current for the determining time for the foreseeability.

**Keywords:** CISG, Vienna Convention, damages liability, foreseeability principle, limitation of liability.

## GİRİŞ

Uluslararası ticaretin gelişmesiyle birlikte, ticari ilişkilerin temelini oluşturan satım sözleşmelerinin de uygulama alanı her geçen gün artmaktadır. Satım sözleşmesinde ortaya çıkan uyuşmazlıkların nasıl çözümleneceği meselesi, esas itibarıyla, sözleşme taraflarının milli hukuklarında düzenlenir. Ancak uluslararası ticarete mal satımını konu edinen satım sözleşmelerine uygulanacak maddi hukuk kurallarının birbirinden farklı olması, uygulamada sorunlara sebep olmaktadır. Söz konusu hukuki farklılıkların ve belirsizliklerin giderilmesi amacıyla uluslararası ticarete kabul edilecek kuralların yeknesaklaştırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır<sup>1</sup>. Bu sebeple

---

<sup>1</sup> SAĞLAM, İpek, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması Uyarınca Sözleşmenin Kurulması, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 1; KAYA, Cansu, CISG Gereğince Alıcının Satım Bedelini Ödeme Borcu, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 6; KRÖLL, Stefan, “Selected Problems Concerning The CISG’s Scope of Application”, *Journal of Law and Commerce*, Vol.:25-39, s. 39; YELKENCİ, Işıl, CISG Uyarınca Alıcının Sözleşmeden Dönmesi, XII Levha Yayıncılık,

uluslararası nitelik taşıyan ve konusunu taşınırın oluşturuğu satım sözleşmelerine uygulanacak kuralların belirlenmesi amacıyla 11 Nisan 1980 tarihinde Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CİSG<sup>2</sup>) kabul edilmiştir. 1 Ocak 1988 tarihinde yürürlüğe giren CİSG'e 18 Aralık 2015 tarihi itibarıyla 85 âkit devlet bulunmaktadır<sup>3</sup>. Türkiye CİSG'i 7 Temmuz 2010 tarihinde hiçbir çekince koymadan kabul ederek, 1 Ağustos 2011 tarihinden itibaren antlaşmayı yürürlüğe koymuştur<sup>4</sup>. CİSG'in 1 Ağustos 2011 tarihinde yürürlüğe girmesiyle birlikte, antlaşma iç hukukumuzun önemli bir parçası haline gelmiştir<sup>5</sup>.

---

İstanbul 2014, s. 5 vd.; **ZEYTİN**, Zafer, Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hukuku – CİSG, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2015, s. 38 vd.; **TARMAN**, Zeynep Derya, Viyana Satım Antlaşmasını Uygulamak veya Uygulamamak, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 9 vd.; **ÖZ**, Turgut, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CİSG) ile Türk Borçlar Kanunu'nun İlgili Hükümlerinin Kısa Karşılaştırması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016, s. 1; **ŞEN**, Murat, Milletlerarası Mal Satım Hukuku (CİSG) – Giriş, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, Ed.: Sinan Okur, s. 2-3; **ERDEM**, Ercüment, "Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi", *BATİDER*, C.:XVI, S.:3, Y.:1992, s. 35; **YILDIRIM**, Zeynep, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin Uygulama Alanı", *GÜHFD*, C.:XVII, S.:1-2, Y.:2013, s. 1062; **CUMALIOĞLU**, Emre, TBK, CİSG ve Karşılaştırmalı Hukukta Öngörülebilir İhlal, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019, s. 19; **ÇEVİK**, Abdülkerim, Viyana Satım Sözleşmesinde Tazminat Sorumluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2020, s. 26. CİSG'in yekneksaklığı temin eden bir anlaşma olup olmadığı yönünde ayrıntılı bir analiz için, bkz. **BAŞAR**, Mükerrrem Onur, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmeye Uygun Mal Teslim Edilmesi Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinden Ötürü Alıcının Hakları, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 12 vd.

<sup>2</sup> Convention on Contracts for the International Sale of Goods.

<sup>3</sup> CİSG'e 18 Aralık 2015 tarihinde üye olan Viet Nam'da antlaşma, 1 Ocak 2017'de yürürlüğe girmiştir. Taraf ülkelerin antlaşmayı kabul etme, imzalama ve yürürlük tarihleri hakkında ayrıntılı bilgi için, bkz.

[http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral\\_texts/sale\\_goods/1980CISG\\_status.html](http://www.uncitral.org/uncitral/en/uncitral_texts/sale_goods/1980CISG_status.html), E.T.: 29.11.2016.

<sup>4</sup> CİSG'e ilişkin 5870 sayılı uygun bulma kanunu hakkında, bkz. RG, T. 14.04.2009, S.: 27200. CİSG metni ise 07.04.2010 tarihli ve 27545 sayılı RG'de yayımlanmıştır.

<sup>5</sup> **SCHLECHTRIEM**, Peter / **SCHWENZER**, Ingeborg / **HACHEM**, Pascal, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, Ed.: Ingeborg Schwenzler & Pınar Çağlayan Aksoy, s. 156, Rdn. 3; **ÖZ**, s. 1; **ORAL**, Tuğçe, Viyana Satım Antlaşmasında Sözleşmenin Kurulması, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 20; **TARMAN**, Zeynep Derya, "Türk Satım Hukukunda Yeni Bir Dönem: Viyana Satım Antlaşması'nın Milletlerarası Satım Sözleşmelerine Etkisi", *MÜHF, İpekyolu Canlanıyor: Türk – Çin Hukuk Zirvesi*, s.

CISG kanunlar ihtilafı kurallarını içermemekte, uluslararası satım sözleşmesinde ortaya çıkan uyuşmazlığın hangi milli hukuka göre çözümleneceğiyle ilgilenmemektedir. CISG’te yer alan düzenlemeler âkit devletler bakımından uluslararası satımda uygulanacak maddi hukuk kurallarıdır<sup>6</sup>.

Türk Borçlar Kanunu ve CISG hükümleri birçok açıdan benzerlik göstermektedir. Bu özelliği dolayısıyla, doktrinde CISG için “*uluslararası taşınır satımı için hazırlanmış bir kısa borçlar kanunu*”<sup>7</sup> ifadesi kullanılmaktadır. Diğer yandan iç hukukumuzun iki önemli parçası TBK ve CISG arasında amaçlanan uyumun sağlanamaması nedeniyle<sup>8</sup> temel sorumluluk ilkelerinin farklı teorilere dayandırıldığı görülmektedir. Türk borçlar hukuku sistemine göre bir zararın meydana gelmesi durumunda ödenecek tazminatın sınırı uygun illiyet bağı teorisi çerçevesinde belirlenir<sup>9</sup>. Buna göre; ortaya çıkan zarar ile zarara sebebiyet veren davranış arasında,

---

173; **TOKER**, Ali Gümrah, “CISG Uyarınca Sözleşmenin Esaslı İhlâli”, *MHB*, Y.: 33, S.: 1, s. 216-217.

<sup>6</sup> **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / HACHEM**, s. 158, Rdn. 7; **MISTELIS**, Loukas, “CISG’in Uygulama Alanı: Yer, Zaman ve Kişi Bakımından”, Milletlerarası Mal Satım Hukuku, XII Levha Yayıncılık, 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2012, Ed.: Yeşim M. Atamer, s. 13; **TİRYAKİOĞLU**, Bilgin, “11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Sözleşmenin Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları ile İlişkisi”, *AÜHFD*, C.:41, S.:1, Y.:1990, s. 192-193; **TARMAN**, Viyana Satım Antlaşması, s. 8; **AKHMETOV**, Zhassulan, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması’na Göre Sözleşmenin Kurulması, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 4; **ÇEVİK**, s. 28.

<sup>7</sup> **ÖZ**, s. 3.

<sup>8</sup> TBK ve CISG arasında amaçlanan uyumun sağlanamamasının gerekçeleri hakkında, **ÖZ**, s. 2-3; **ERDEM**, Ercüment, “Viyana Satım Antlaşmasına Genel Bakış ve Maddi Uygulama Alanı”, Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG’e Göre Satış Sözleşmeleri, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 150.

<sup>9</sup> **DESHENAU**X, Henri / **TERCIER**, Pierre, Sorumluluk Hukuku, Ankara 1983, Çev.: Salim ÖZDEMİR, s. 15; **TEKİNAY**, Selahattin Sulhi / **AKMAN**, Sermet / **BURCUOĞLU**, Haluk / **ALTOP**, Atilla, Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitabevi, 7. Baskı, İstanbul 1993, s. 573; **TANDOĞAN**, Haluk, Türk Mes’uliyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010, s. 71 vd.; **OĞUZMAN**, M. Kemal / **ÖZ**, Turgut, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt II, Vedat Kitapçılık, 10. Bası, İstanbul 2013, s. 44 vd.; **EREN**, Fikret, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, Ankara 2020, s. 617; **KILIÇOĞLU**, Ahmet M., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Turhan Kitabevi, 24. Bası, Ankara 2020, s. 397.

olağan hayat tecrübelerine göre bir bağ bulunmalıdır<sup>10</sup>. CISG’de ise uygun illiyet bağının yerini “öngörülebilirlik teorisi<sup>11</sup>” almıştır<sup>12</sup>.

Çalışmamızda esas olarak CISG m. 74’te düzenlenen sözleşmenin ihlali halinde ödenecek tazminat ve bu tazminatın sınırlandırılması üzerinde durulacaktır. İki ana başlığa ayırdığımız bu çalışmanın ilk kısmını CISG kapsamında tazminat talep etme hakkı oluştururken; ikinci kısımda tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında öngörülebilirlik ilkesi kavramı incelenecektir. Bu kapsamda öncelikle; CISG’e göre tazminat sistemine hâkim olan ilkeler, tazminat talep etmenin şartları ve tazminatın kapsamı hakkında açıklamalarda bulunulacaktır. Daha sonra ise tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında öngörülebilirlik ilkesi ve görünüm biçimleri, bu ilkenin unsurları, tespiti gibi hususlar tartışılacaktır.

## I. CISG’E GÖRE TAZMİNAT TALEP ETME HAKKI

CISG’e göre tazminat talep etme hakkı, antlaşmanın “*Satıcının ve Alıcının Yükümlülüklerine İlişkin Ortak Hükümler*” başlıklı beşinci bölümünde ve “*Tazminat*” ayrımında m. 74-77 hükümleri arasında düzenlenmektedir. Ancak antlaşmaya göre tazminatın temel dayanağını m. 45/I (b) ve m. 61 hükümleri oluşturmaktadır<sup>13</sup>. Belirtmek gerekir ki, CISG’e

<sup>10</sup> Doktrinde uygun illiyet bağı “*olayların normal akışına ve hayat tecrübelerine göre, mahiyeti ve ana temayülü itibarıyla meydana getirmeye genel olarak elverişli olan veya bu türden bir sonucun gerçekleşme ihtimalini objektif olarak artırmış bulunan zorunlu şartla söz konusu sonuç arasındaki bağ*” şeklinde tanımlanmaktadır. Bu tanım hakkında, bkz. **EREN**, Fikret, Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İliyet Bağı Teorisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No.:361, Sevinç Matbaası, Ankara 1975, s. 52.

<sup>11</sup> Doktrinde buradaki öngörülebilirliğin önceden sübjektif öngörülebilirlik teorisi olduğu ifade edilmektedir. Bu hususta, bkz. **ÖZ**, s. 19.

<sup>12</sup> **ULUSU**, Ayşe Elif, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin BM Antlaşmasında ve Avrupa Borçlar Hukuku Prensiplerinde Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılmasında Öngörülebilirlik İlkesi, Beta Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 114 vd.

<sup>13</sup> **HUBER**, Peter, “CISG – Sözleşmeye Aykırılık Halinde Alıcının Hakları”, Milletlerarası Mal Satım Hukuku, XII Levha Yayıncılık, 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2012, Ed.: Yeşim M. Atamer, s. 267; **MAGNUS**, Ulrich, “CISG Uyarınca Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma”, Milletlerarası Mal Satım Hukuku, XII Levha Yayıncılık, 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2012, Ed.: Yeşim M. Atamer, s. 288; **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1181, Rdn. 9; **KAYA**, s. 53; **DAYIOĞLU**, Yavuz, CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 70; **KANIŞLI**, Erhan, CISG Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılık Halinde Satıcının Hakları, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2013, s. 83; **YILMAZ**, s. 177; **YELKENCİ**, s. 204; **DAYIOĞLU**, Yavuz, “CISG Kapsamında Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı”, Milletlerarası Mal Satım Hukuku, Ed.: Sinan Okur, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 299-

göre tazminat talep etme hakkı sözleşmenin her iki tarafına da tanınan bir haktır. Nitekim CISG m. 45/I (b)'de sözleşmenin satıcı tarafından ihlâli halinde, alıcının 74-77 maddeleri arasında öngörülen tazminatı talep etme hakkı olduğu ifade edilmektedir. Benzer bir düzenlemeye sözleşmenin alıcı tarafından ihlâli halinde, satıcının sahip olduğu hukuki imkanların düzenlendiği m. 61'de de rastlanmaktadır.

Sözleşmenin ihlâl edilmesi durumunda, bir tarafın tazminat talebinde bulunması diğer hukuki imkanlardan vazgeçtiği anlamına gelmemektedir. Aynen ifa, satım bedelinde indirim gibi bu imkanlar tazminattan ayrı talep edilebileceği gibi, tazminatla eş zamanlı bir şekilde istenebilmesi de mümkündür<sup>14</sup>.

#### A. Tazminat Sistemine Hâkim Olan İlkeler

CISG kapsamında talep edilebilecek tazminata hâkim olan ilkeler, esas olarak, zararın hesaplanmasına ilişkin temel norm niteliğindeki<sup>15</sup> m. 74'te ifade edilmektedir. Anılan düzenlemeye göre tazminat sistemine hâkim olan temel ilkeler, tam tazmin ilkesi ve öngörülebilirlik ilkesidir<sup>16</sup>. Bu ilkelerin prensip olarak kabul edildiği CISG m. 74'te "*Taraflardan birinin sözleşmeyi ihlâli halinde ödenecek tazminat, mahrum kalınan kâr dahil olmak üzere, ihlâlden dolayı diğer tarafın uğradığı zararın toplamına eşittir. Söz konusu*

---

300; **Secretariat Commentary**, Guide to CISG Article 74, <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/text/secomm/secomm-74.html>, E.T.: 10.12.2016.

<sup>14</sup> **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1181-1182, Rdn. 10; **YILMAZ**, Süleyman, CISG Uyarınca Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları, Yetkin Yayınları, Ankara 2013, s. 177.

<sup>15</sup> **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1181, Rdn. 9; **GOTANDA**, John Y., "Recovering Lost Profits in International Disputes", *Georgetown Journal of International Law (Fall 2004)*, s. 79-80; **WINSHIP**, Peter, "Remedies Under the United Nations Sales Convention", Sales Contracts Under the New Turkish Code of Obligations and the CISG, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 216; **HUBER**, Peter / **MULLIS**, Alastair, The CISG, 2007, s. 268; **GALVAN**, Jorge, The CISG and Its Provisions on Damages (Faculty of Law University of Lund Master Thesis), s. 21; **Lİ**, Yan, Remedies for Breach of Contract in the International Sale of Goods, (University of Southampton Doctoral Thesis), [http://eprints.soton.ac.uk/188007/1.hasCoversheetVersion/Yan\\_Li\\_-\\_PHD\\_THESIS.pdf](http://eprints.soton.ac.uk/188007/1.hasCoversheetVersion/Yan_Li_-_PHD_THESIS.pdf), E.T.: 25.12.2016, s. 101, ; **ERDEM**, BATİDER, s. 91; **ZEYTİN**, s. 295; **YILMAZ**, s. 178; **DAYIOĞLU**, CISG, s. 70; **KAYA**, s. 54.

<sup>16</sup> **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1179, Rdn. 2; **Lİ**, s. 101; **DAYIOĞLU**, CISG, s.70; **YILMAZ**, s. 178; **KANIŞLI**, s. 84-85; **DAYIOĞLU**, Tazminat, s. 300; **DURAK**, Yasemin, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020, s. 317.

*tazminat, ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gerektiği zararı aşamaz.” hükmü yer almaktadır.*

Burada son olarak belirtmek gerekir ki; bu iki temel ilkenin dışında, CISG tazminat sisteminin kabul ettiği başka ilkeler de vardır. Bu ilkeler; zararı aşan tazminata hükmedilememesi ilkesi, kusursuz sorumluluk ilkesi ve nakden tazmin ilkesidir.

### 1. Tam Tazmin İlkesi

CISG m. 74 uyarınca, antlaşmada tazminat sistemine hâkim olan temel ilkelerin başında tam tazmin ilkesi (*principle of full compensation*) gelmektedir<sup>17</sup>. Bu husus, CISG m. 74’te “*ödenecek tazminat, mahrum kalınan kâr dahil olmak üzere, ihlâlden dolayı diğer tarafın uğradığı zararın toplamına eşittir*” şeklinde ifade edilmektedir. Buna göre sözleşmeyi ihlâl eden taraf, sözleşmeye aykırılık nedeniyle karşı tarafın uğradığı zararın tamamını tazmin etmekle yükümlüdür. Dolayısıyla sözleşme uygun şekilde ifa edilseydi, ihlâl nedeniyle zarara uğrayan tarafın sahip olacağı ekonomik durum sağlanmaya çalışılmaktadır<sup>18</sup>.

CISG tazminat sisteminde tam tazmin ilkesinin varlığı ihtilafsız olmakla birlikte, bu ilkenin içeriğinin belirlenmesi hususunda güçlükler ortaya çıkabilmektedir<sup>19</sup>. Esasen CISG’in öngördüğü tazminat, sözleşmenin ihlâl edilmesinden dolayı zarara uğrayan tarafın malvarlığında meydana gelen tüm zararlı sonuçları ortadan kaldırmaya ya da telafî etmeye yöneliktir<sup>20</sup>. Bu sebeptir ki; CISG’de öngörülen tam tazmin ilkesinin, önleyici veya cezalandırıcı bir niteliğe sahip olmadığı, aksine denkleştirici bir işlevinin bulunduğu belirtilmektedir<sup>21</sup>.

<sup>17</sup> ÇEVİK, s. 111; BAŞAR, s. 334; DURAK, s. 318.

<sup>18</sup> FARNSWORTH, E. Allan, “Damages and Specific Relief”, *The American Journal of Comparative Law*, Vol.:27, No.: 2-3, 1979, s. 247; SAIDOV, Djakhongir, “Methods of Limiting Damages under the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods”, *Pace International Law Review*, Vol.: 14, Issue:2, 2002, s. 310; MAGNUS, s. 290; DAYIOĞLU, CISG, s. 71, 73; YILMAZ, s. 178; YELKENCİ, s. 209; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 300-301, 302-303.

<sup>19</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1180, Rdn. 5; YELKENCİ, s. 209.

<sup>20</sup> ULUSU, s. 34; DAYIOĞLU, CISG, s. 72; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 301.

<sup>21</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1180-1181, Rdn. 6-8; MAGNUS, s. 290; ZEYTİN, s. 296; ULUSU, s. 34; DAYIOĞLU, CISG, s. 75; KANIŞLI,

## 2. Öngörülebilirlik İlkesi

CISG m. 74, sözleşmenin ihlâli halinde ortaya çıkan zararın tamamının karşılanması gerektiğini düzenlerken, ödenecek tazminatın kapsamının sınırlarını da ortaya koymaktadır. CISG kapsamında tazminatın sınırını, esas itibarıyla, öngörülebilirlik ilkesi (*foreseeability*) oluşturmaktadır<sup>22</sup>. Bu ilke aynı zamanda CISG’in öngördüğü tam tazmin ve kusursuz sorumluluğun hafifletilmesi işlevini haizdir<sup>23</sup>. CISG m. 74’te hüküm altına alınan “*tazminat, ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gerektiği zararı aşamaz*” düzenlemesi öngörülebilirlik ilkesinin varlığına işaret etmektedir.

Öngörülebilirlik ilkesi, “*vaatte bulunan kişinin sorumluluğunu ve zararların şümulünü sözleşmenin kurulması sırasında, koşulları ve sözleşmenin amacını dikkate almak suretiyle bu kişinin öngörebildiği riskler*”<sup>24</sup> ile sınırlamaktadır. Bu sebeptir ki öngörülebilirlik ilkesi, tarafların sözleşme ilişkisine girerken ileride karşılaşılması muhtemel ekonomik riskleri göz önünde bulundurmalarını ve bu risklere karşı kendilerini güvence altına almalarını sağlamaktadır<sup>25</sup>.

---

s. 85; **YILMAZ**, s. 178; **YELKENCİ**, s. 209; **DAYIOĞLU**, Tazminat, s. 301; **DURAK**, s. 317. Ancak doktrinde Schwenzler tazminatın önleyici etkisinin bulunduğunu ve bu hususun günümüzde yaygın bir şekilde vurgulandığını dile getirmektedir. Schwenzler bu görüşünü, tazminatın kapsamının belirlenmesinde, telafi prensibinden farklı bir teori olarak, ifa prensibi ile desteklemektedir. Bu hususta, bkz. **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1180-1181, Rdn. 6. İfa prensibi hakkında ayrıntılı bilgi için, bkz. **COOTE**, Brian, “Contract Damages, Ruxley and The Performance Interest”, *Cambridge Law Journal*, Vol.:56, No.:3, 1997, s. 537 vd.

<sup>22</sup> **MAGNUS**, s. 290; **WINSHIP**, s. 216; **LÍ**, s. 104; **ERDEM**, BATİDER, s. 93; **ZEYTİN**, s. 296; **YILMAZ**, s. 181; **ULUSU**, s. 55; **KAYA**, s. 54; **DAYIOĞLU**, CISG, s. 77; **ERKAN**, s. 42-43; **KANIŞLI**, s. 85; **YELKENCİ**, s. 222; **DAYIOĞLU**, Tazminat, s. 304; **BİRİNCİ UZUN**, Tuba, “CISG Uygulamasında Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılması”, *DEÜHFD*, C.: 16, S.: 1, 2014, s. 160; **ÇEVİK**, s. 113-114; **BAŞAR**, s. 341-342; **DURAK**, s. 315.

<sup>23</sup> **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1199, Rdn. 45; **SAIDOV**, s. 308; **ERDEM**, BATİDER, s. 93; **ERKAN**, s. 43; **BİRİNCİ UZUN**, s. 151. Öngörülebilirlik ilkesinin CISG tazminat sisteminde kabul edilen kusursuz sorumluluğun tamamlayıcısı olduğu hakkında, **DAYIOĞLU**, CISG, s. 77; **DAYIOĞLU**, Tazminat, s. 304. Antlaşmada getirilen bu sınırlamanın “önceden subjektif öngörülebilirlik teorisi” olduğu yönünde, **ÖZ**, s. 19. Öngörülebilirlik ilkesinin kusursuz sorumluluğu dengelediği belirtilmektedir. Bu hususta, **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1180, Rdn. 4.

<sup>24</sup> **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1199, Rdn. 45.

<sup>25</sup> **MAGNUS**, s. 290; **ERDEM**, BATİDER, s. 93; **DAYIOĞLU**, CISG, s. 77-78; **YELKENCİ**, s. 223-224; **DAYIOĞLU**, Tazminat, s. 304-305; **BİRİNCİ UZUN**, s. 160.



Öngörülebilirlik ilkesi, sorumluluğun tanımlanmasından ziyade sonuçlarıyla ilgilidir<sup>26</sup>. Sorumluluğun kendisini konu edinmemesinden dolayı, sözleşmeyi ihlâl eden taraf kusurlu olsa dahi, öngörülebilirlik ilkesi uygulanır<sup>27</sup>.

### 3. Kusursuz Sorumluluk İlkesi

CISG m. 74, sözleşmenin ihlâli halinde tazminat sorumluluğunun doğmasını sözleşmeyi ihlâl eden tarafın kusuruna ya da ihmeline bağlamamıştır<sup>28</sup>. Bu sebeptir ki, antlaşmada tazminat hususunda kusursuz sorumluluğun kabul edildiği söylenebilir. Buna göre, sözleşmeyi ihlâl eden tarafın CISG m. 74'e göre tazminat sorumluluğuna tabi kılınması için, kusurlu olması gerekmemektedir. CISG'in kusursuz sorumluluk esasına dayalı tazminat yükümlülüğü, common law hukuk sisteminin etkilerinden biridir<sup>29</sup>.

### 4. Zararı Aşan Tazminata Hükmedilememesi İlkesi

CISG'e göre sözleşmenin ihlâli halinde ödenecek tazminat, karşı tarafın uğradığı zararların tamamıyla sınırlıdır. Dolayısıyla sözleşmenin ihlâli nedeniyle ortaya çıkan zarardan daha fazla miktarda bir tazminata hükmedilemez. Bu husus, CISG tazminat sistemine hâkim olan ilkelerden biri olan zararı aşan tazminata hükmedilememesi ilkesi (*principle of avoiding overcompensation*) ile açıklanmaktadır<sup>30</sup>. CISG tazminat sisteminde söz konusu ilkenin kabul edilmesinin en önemli nedeni, hakları ihlâl edilen tarafın zenginleşmesini engelleme çabasıdır<sup>31</sup>.

<sup>26</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1199, Rdn. 45; FELEMEGAS, John, "An Interpretation of Article 74 CISG By The U.S. Circuit Court of Appeals", *Pace International Law Review*, Vol.: 15, 2003, s. 97.

<sup>27</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1199, Rdn. 45; GOTANDA, s. 81; YELKENCİ, s. 224; BİRİNCİ UZUN, s. 158.

<sup>28</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1179, Rdn. 3; GOTANDA, s. 81; ATAMER, Yeşim M., "Satıcının Sözleşmeye Aykırı Davranışı Ekseninde CISG'in İfa Engelleri Sistemine Genel Bakış", *Milletlerarası Mal Satım Hukuku*, Ed.: Sinan Okur, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 251; YILMAZ, s. 181; DAYIOĞLU, CISG, s. 76; KAYA, s. 54; KANIŞLI, s. 84; ERKAN, s. 43; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 304; YELKENCİ, s. 205-206; BAŞAR, s. 40; CUMALIOĞLU, s. 38; ÇEVİK, s. 58; DURAK, s. 319.

<sup>29</sup> DAYIOĞLU, CISG, s. 76-77; YELKENCİ, s. 206; ÇEVİK, s. 58.

<sup>30</sup> YILMAZ, s. 180; DAYIOĞLU, CISG, s. 74; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 303.

<sup>31</sup> YILMAZ, s. 180; DAYIOĞLU, CISG, s. 75; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 303; ÇEVİK, s. 113; DURAK, s. 319.

## 5. Nakden Tazmin İlkesi

CISG tazminat sistemine hâkim olan ilkelerden bir diğeri, nakden tazmin ilkesidir. Nakden tazmin ilkesi, sözleşmenin ihlâli halinde tazminatın para ile ödenmesini gerektirir<sup>32</sup>. Bu husus, CISG m. 74'ün “ödenecek tazminat”ın “zarara eşit bir miktar” olduğunu belirten düzenlemesinden anlaşılmaktadır. Diğer yandan CISG m. 74'ün İngilizce metninde “*consist of a sum equal to the loss*” ifadesi yer almaktadır.

Kanaatimizce, CISG tazminat sisteminde nakden tazmin ilkesinin geçerli olduğuna işaret eden bir başka hüküm, antlaşmanın 28. maddesidir. CISG m. 28'de “*Antlaşma hükümleri uyarınca taraflardan biri diğer tarafın belirli bir yükümlülüğünü ifa etmesini talep hakkına sahip ise, mahkemenin aynen ifaya hükmetmesi ancak, bu Antlaşmanın uygulama alanına girmeyen benzer satım sözleşmelerinde kendi hukukuna göre de aynen ifaya hükmedecek olması halinde mümkündür.*” düzenlemesi bulunmaktadır. Görülmektedir ki CISG m. 28, aynen ifaya hükmedilmesinin oldukça istisnai bir durum<sup>33</sup> teşkil ettiğini açıkça ifade etmektedir.

## B. Tazminat Talebinin Şartları

### 1. Genel Olarak

CISG'e göre taraflardan birinin sözleşmeyi ihlâl etmesi durumunda, diğer tarafın tazminat talep etme hakkı mevcuttur. Hakları ihlâl edilen tarafın tazminat talebinde bulunabilmesi için bazı şartların bir araya gelmesi gerekmektedir. Bu kapsamda CISG'e göre tazminat talebinde bulunabilmek için olumlu ve olumsuz şartların varlığı aranmaktadır. Doktrinde ifade edildiği şekliyle, olumlu şartlar<sup>34</sup>; satıcının / alıcının bir yükümlülüğünü ihlal etmesi,

<sup>32</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1185, Rdn. 17; ZEYİN, s. 307; YILMAZ, s. 182; DAYIOĞLU, CISG, s. 78; KANIŞLI, s. 85; ERKAN, s. 43; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 305; ÇEVİK, s. 114; DURAK, s. 319.

<sup>33</sup> HUBER, s. 272; YILMAZ, s. 182; BAŞOĞLU, Başak, Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Aynen İfa Talebi, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 235 vd.; PEARCE, David/ HALSON, Roger, “Damages for Breach of Contract: Compensation, Restitution and Vindication”, *Oxford Journal of Legal Studies*, s. 2; <http://eprints.whiterose.ac.uk/3518/1/pearced1.pdf>, E.T.: 20.12.2016; WELSER, Rudolf/ WELSER, Irene, “Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Satıcının Sözleşmeye Aykırılığı Halinde Alıcının Başvurabileceği Hukuki İmkanlar”, Çev.: Ayça Akkayan Yıldırım, *İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C.: 5, S.: 1-2, 2006, s. 156.

<sup>34</sup> YILMAZ, s. 183.

ihlâl sebebiyle bir zararın doğması ve ihlâl ile zarar arasında illiyet bağı bulunmasıdır<sup>35</sup>. Bu şartlar, tazminat talep edebilmenin ön şartları olarak da adlandırılmaktadır<sup>36</sup>. Olumsuz şart ise, sorumsuzluk sebeplerinin söz konusu olmamasıdır<sup>37</sup>.

## 2. Olumlu Şartlar

### a. Satıcının/ Alıcının Bir Yükümlülüğünü İhlâl Etmiş Olması

#### i. Genel Olarak

CISG m. 74 uyarınca tazminat talebinin söz konusu olabilmesi için, bir tarafın karşı tarafa olan yükümlülüğünü ihlâl etmiş olması gerekmektedir<sup>38</sup>. Nitekim CISG m. 74'te tazminat talebinin “*sözleşmenin ihlali halinde*” söz konusu olabileceği açıkça belirtilmektedir. Bu ihlâl, taraflar arasındaki sözleşmede öngörülen bir yükümlülüğe ilişkin olabileceği gibi, CISG'in öngördüğü yedek hükümlerden kaynaklanan bir yükümlülük de olabilir<sup>39</sup>. Taraflardan birinin yükümlülüğünü ihlâl etmesi, söz konusu yükümlülüğün vadesinde hiç veya gereği gibi yerine getirilmemiş olması anlamına gelmektedir<sup>40</sup>. Diğer yandan sözleşmeyi ihlal eden kişinin kusuru ya da ihmali aranmazken, bildirim yapılması veya ek süre vermek suretiyle sözleşmeyi ihlal eden tarafın temerrüde düşürülmesi de gerekli değildir<sup>41</sup>.

#### ii. Esaslı İhlal Niteliğinin Aranmaması

Sözleşmenin ihlali halinde tazminat talebinin söz konusu olabilmesi için, ihlalin, niteliği itibariyle esaslı bir ihlal olması şart değildir<sup>42</sup>. Dolayısıyla

<sup>35</sup> ZEYTİN, s. 296 vd.; YILMAZ, s. 183; DAYIOĞLU, CISG, s. 78; KANIŞLI, s. 89 vd.; ERKAN, s. 43 vd.; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 305.

<sup>36</sup> DAYIOĞLU, CISG, s. 78; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 305.

<sup>37</sup> YILMAZ, s. 183.

<sup>38</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1182, Rdn. 12; ZEYTİN, s. 296-297; YILMAZ, s. 183-184; DAYIOĞLU, CISG, s. 79; KANIŞLI, s. 89; ERKAN, s. 44; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 306; ÇEVİK, s. 114.

<sup>39</sup> ZEYTİN, s. 296-297; YILMAZ, s. 183; DAYIOĞLU, CISG, s. 79; ERKAN, s. 44; KANIŞLI, s. 89; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 306.

<sup>40</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1182, Rdn. 11; YILMAZ, s. 183; DAYIOĞLU, CISG, s. 79; ERKAN, s. 44; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 306.

<sup>41</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1182, Rdn. 12; YILMAZ, s. 184; DAYIOĞLU, CISG, s. 80; KANIŞLI, s. 90; ERKAN, s. 44.

<sup>42</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1182, Rdn. 11; ZEYTİN, s. 207; YILMAZ, s. 183; DAYIOĞLU, CISG, s. 79-80; KANIŞLI, s. 89-90; ERKAN, s. 44; CUMALIOĞLU, s. 239.

sözleşmenin ihlali nedeniyle zarar gören taraf, ihlalin esaslı olup olmamasına bakılmaksızın tazminat talep edebilir. Buradaki esaslı ihlal<sup>43</sup> kavramından maksat, CISG m. 25’te düzenlenen ve “ *taraflardan birinin sözleşme ihlali, diğer tarafı, sözleşme uyarınca beklemekte haklı olduğu şeyden önemli ölçüde yoksun bırakacak bir olumsuzluğa sebep olan*” ihlaldir. Esaslı ihlal, kural olarak alacaklının konumuna göre belirlenir ve ihlalin sonucunu belirlemeye yönelik bir kıstastır<sup>44</sup>.

### *iii. Culpa in Contrahendo Sorumluluğunun Kapsam Dışında Olması*

Culpa in contrahendo sorumluluğu, genel olarak, sözleşme görüşmelerinde bulunan taraflardan birinin dürüstlük kurallarına aykırı olarak yükümlülüklerini ihlal etmesi ve bu ihlalin sonucu olarak ortaya çıkan zararlardan sorumlu olması anlamına gelmektedir<sup>45</sup>. Culpa in contrahendo sorumluluğu, esasen bir tazminat sorumluluğu olmasına<sup>46</sup> rağmen, sözleşmesel yükümlülükler kapsamında yer almadığından<sup>47</sup> CISG tazminat sistemi kapsamı dışında bırakılmıştır<sup>48</sup>.

### **b. Bir Zararın Doğmuş Olması**

CISG m. 74’e göre tazminat talebinde bulunabilmek için, sözleşmenin ihlali sonucunda bir zararın ortaya çıkması gerekmektedir. Zarar,

<sup>43</sup> Esaslı ihlal kavramı hakkında, bkz. **HUBER**, s. 279-280; **TOKER**, s. 217 vd.

<sup>44</sup> **ÖZ**, s. 12-13; **ÇEVİK**, s. 52.

<sup>45</sup> **RUMPF**, Christian, “Borçlar Hukuku Sorunlarından: Culpa in Contrahendo - Müesseseye Mukayeseli Genel Bir Bakış”, İsviçre Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu’nun Alınışının 80. Yılı, Ed.: Ali Çivi, İstanbul 2007, s. 162; **TEKİNAY / AKMAN / BURCUOĞLU / ALTOP**, s. 976; **OĞUZMAN / ÖZ**, s. 38, 488 vd.; **EREN**, Genel Hükümler, s. 1254; **KILIÇOĞLU**, s. 119; **REİSOĞLU**, Safa, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, 24. Bası, İstanbul 2013, s. 343; **AYAN**, Mehmet, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, Ankara 2016, s. 164; **TERCIER**, Pierre / **PICHONNAZ**, Pascal / **DEVELİOĞLU**, H. Murat, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 200, Rdn. 645; **DEMİRCİOĞLU**, Huriye Reyhan, Culpa in Contrahendo Sorumluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 14; **GEZDER**, Ümit, Türk/ İsviçre Hukukunda Culpa in Contrahendo Sorumluluğu, Beta Yayıncılık, İstanbul 2009, s. 13.

<sup>46</sup> **REİSOĞLU**, s. 344; **DEMİRCİOĞLU**, s. 323; **GEZDER**, s. 108.

<sup>47</sup> **ÇAĞLAYAN AKSOY**, Pınar, Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Unsurları Çerçevesinde Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 206-207.

<sup>48</sup> **SCHWENZER**, Ingeborg / **HACHEM**, Pascal, “The CISG- Success and Pitfalls”, *The American Journal of Comparative Law*, Vol.: 57, 2009, s. 470 vd.; **GALVAN**, s. 23; **YILMAZ**, s. 184; **DAYIOĞLU**, CISG, s. 81; **DAYIOĞLU**, Tazminat, s. 306; **TARMAN**, CISG’in Uygulama Alanı, s. 120; **AKHMETOV**, s. 21.

malvarlığındaki aktiflerin istenmeden azalması ya da pasiflerin artması şeklinde tanımlanabilir<sup>49</sup>. Bu kapsamda zarar, sözleşme ihlal edilmeseydi bir tarafın sahip olacağı mevcut durum ile ihlal sonucu sahip olduğu durum arasındaki farkı ifade eder<sup>50</sup>.

CISG kapsamında tazmine konu olan zararların, hukuki niteliği itibariyle doğrudan veya dolaylı zarar<sup>51</sup> olması önem arz etmemektedir<sup>52</sup>. CISG kapsamında tazmin edilebilecek zararlar, sözleşme maddi olmayan bir amaç için kurulmadıkça<sup>53</sup>, kural olarak, maddi zararlardır<sup>54</sup>. Manevi zararlar CISG kapsamında tazmin edilebilecek zararlardan değildir<sup>55</sup>.

### c. İlliyet Bağı

CISG m. 74 kapsamında tazminat sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için, sözleşmenin ihlali ile zarar arasında illiyet bağının varlığı aranır. Nitekim CISG m. 74'te "*ihlalden dolayı diğer tarafın uğradığı zarar*"dan bahsedilmektedir. Burada aranan illiyet, "uygun illiyet bağı" değildir<sup>56</sup>. CISG m. 74, c. 2'de belirtilen ve tazminat sorumluluğunu sınırlayan öngörülebilirlik ilkesi nedeniyle, sözleşmenin ihlali ile zarar arasında "illiyet bağı"nın bulunması yeterlidir<sup>57</sup>. Buna göre, sözleşmeye

<sup>49</sup> DESCHENAUX / TERCIER, s. 20-21; TANDOĞAN, s. 63; OĞUZMAN/ ÖZ, s. 395; EREN, Genel Hükümler, s. 521; NOMER, Haluk N., Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, 13. Bası, İstanbul 2013, s. 122; REİSOĞLU, s. 170; AYAN, s. 275; TOPUZ, Murat, İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2011, s. 13; TERCIER / PICHONNAZ / DEVELİOĞLU, s. 572, Rdn. 1879; ÇEVİK, s. 115.

<sup>50</sup> TEKİNAY / AKMAN / BURCUOĞLU / ALTOP, s. 548; TANDOĞAN, s. 63; NOMER, s. 122-123; TOPUZ, s. 218; ULUSU, s. 143; DURAK, s. 321.

<sup>51</sup> Doğrudan – dolaylı zarar ayrımı hakkında, bkz. TEKİNAY / AKMAN / BURCUOĞLU / ALTOP, s. 565-566; EREN, Genel Hükümler, s. 598 vd.; KILIÇOĞLU, s. 390-391.

<sup>52</sup> ZEYTİN, s. 298.

<sup>53</sup> YILMAZ, s. 185; DAYIOĞLU, CISG, s. 82-84; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 307-309.

<sup>54</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1185, Rdn. 19; YILMAZ, s. 185.

<sup>55</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1196, Rdn. 39; WELSER / WELSER, s. 163; ERDEM, BATİDER, s. 93; DAYIOĞLU, CISG, s. 81; KANIŞLI, s. 90; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 307; BAŞAR, s. 364. Aksi yönde, DURAK, s. 327. Manevi zararların ticari ilişkilere konu edilmek suretiyle ticarileştirilmesinin yaratacağı tehlikeler hakkında, ATLAN, Hülya, Manevi Zararı Tazmin Yolları, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, s. 84.

<sup>56</sup> ZEYTİN, s. 300; YILMAZ, s. 186; DAYIOĞLU, CISG, s. 84-85; KANIŞLI, s. 92; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 310. İlliyet yönünde şart teorisine göre tespitin yapılabilmesi yeterli görülmektedir. Bu hususta, bkz. ÇEVİK, s. 117; DURAK, s. 321.

<sup>57</sup> YILMAZ, s. 186; DAYIOĞLU, CISG, s. 85; KANIŞLI, s. 92-93; DURAK, s. 321.

aykırılık olmasaydı zararın ortaya çıkmayacak olması illiyet bağının varlığını gösterir<sup>58</sup>.

### 3. Olumsuz Şart: Sorumsuzluk Sebeplerinin Söz Konusu Olmaması

CISG kapsamında tazminat talep edebilmek için, sözleşmede ya da antlaşmada belirtilen sorumsuzluk sebeplerinden birinin söz konusu olmaması gerekir. Taraflar aralarında düzenledikleri sözleşmeye CISG m. 6<sup>59</sup> uyarınca tazminat sorumluluğunu kaldıran hükümler koyabilir<sup>60</sup>. Bu durumda, sözleşmenin ihlali halinde tazminat sorumluluğunun söz konusu olması, sözleşmede belirtilen sorumsuzluk sebeplerinin mevcut olmaması koşuluna bağlıdır<sup>61</sup>. CISG’de sorumsuzluk sebepleri “*Sorumluluktan Kurtulma*” başlıklı IV. ayırında, m. 79 ve 80’de düzenlenmiştir.

CISG m. 79’da iki tür sorumsuzluk sebebi düzenlenmiştir. Bu sorumsuzluk sebeplerinden ilki, taraflardan birinin sözleşmeyi ihlal etmesinin kendi denetimi dışında meydana gelen bir engelden kaynaklanması halidir<sup>62</sup>. Bu husus CISG m. 79/I’de “*taraflardan biri yükümlülüklerinden birini ifa etmesinin, denetimi dışında kalan bir engelden kaynaklandığını ve bu engeli, sözleşmenin kurulması anında hesaba katmasının veya engelden ve sonuçlarından kaçınmasının veya bunları aşmasının kendisinden makul olarak beklenemeyeceğini ispatlaması halinde ifa etmemeden dolayı sorumlu tutulamaz*” şeklinde ifade edilmektedir. CISG m. 79’da düzenlenen bir diğer sorumsuzluk sebebi, sözleşmeden doğan yükümlülüklerin ifası için bir üçüncü kişinin görevlendirilmesi halinde, denetim dışında oluşan bir engelden dolayı

<sup>58</sup> ZEYTİN, s. 300; DAYIOĞLU, CISG, s. 84; ERKAN, s. 44; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 309-310; ÇEVİK, s. 117.

<sup>59</sup> CISG m. 6: “Taraflar, bu Antlaşmanın uygulanmamasını kararlaştırabilecekleri gibi, 12. madde saklı kalmak şartıyla, hükümlerine istisna getirebilir veya hükümlerinin doğurabileceği etkileri değiştirebilirler.”

<sup>60</sup> SCHLECHTRIEM/SCHWENZER/SCHWENZER/HACHEM, s. 254-255, Rdn. 28; GALVAN, s. 24; ZEYTİN s. 308; KANIŞLI, s. 93; *Secretariat Commentary*, Guide to CISG Article 6, <http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/text/secomm/secomm-06.html>, E.T.: 21.12.2016.

<sup>61</sup> ÇEVİK, s. 117.

<sup>62</sup> SCHLECHTRIEM/SCHWENZER/SCHWENZER, s. 1251 vd.; HUBER/MULLIS, s. 258; WELSER/WELSER, s. 162; YILMAZ, s. 186-187; ATAMER, Yeşim M., “Borçlunun CISG Madde 79 Uyarınca Tazminat Sorumluluğundan Kurtulması Halinde Alacaklının Diğer Taleplerinin Akıbeti Ne Olur?”, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, *Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi*, C.: 8, Özel Sayı, 2013, s. 487-488; KÖROĞLU, Belin, “Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Madde 79 ve 80 Kapsamında Sorumluluktan Kurtulma”, *GÜHFD*, C.: XVII, S.: 1-2, Y.: 2013, s. 777.

sözleşmenin ihlal edilmesi durumudur<sup>63</sup>. Nitekim bu husus CISG m. 79/II'de şu şekilde hüküm altına alınmıştır: “*Taraflardan birinin yükümlülüklerini ifa etmemesi, sözleşmeyi kısmen veya tamamen ifa etmek ile görevlendirdiği bir üçüncü kişinin ifa etmemesinden kaynaklanıyorsa, bu tarafın sorumluluktan kurtulması ancak;*

(a) *Fıkra 1 uyarınca sorumluluktan kurtulmuş olduğu takdirde ve,*

(b) *Görevlendirmiş olduğu kişiye 1. fıkra hükmünün uygulanması durumunda görevlendirilen kişi de sorumluluktan kurtulacak olduğu takdirde mümkündür.”* Bu hükümlerden açıkça anlaşılacağı üzere, sözleşmeyi ihlal eden tarafın tazminat sorumluluğundan kurtulması, anılan düzenlemelerde ifade edilen olguların varlığına bağlıdır<sup>64</sup>.

Sözleşmenin ihlali halinde tazminat sorumsuzluğunun söz konusu olmadığı bir diğer durum ise, CISG m. 80'de düzenlenen ihlalin karşı tarafın davranışlarından kaynaklanması halidir. Anılan maddede bir tarafın, “*diğer tarafın yükümlülüklerini ifa etmemesine, bu ifa etmeme durumu kendi eyleminden veya eylemsizliğinden kaynaklandığı ölçüde*” dayanamayacağı açıkça belirtilmektedir. Bu hüküm, kanaatimizce, “kimse kendi kusuruna dayanarak bir hak iddia edemez” (*nemo auditur propriam turpitudinem allegans*) ilkesinin özel bir görünüm şeklini teşkil etmektedir.

Son olarak değinmek gerekir ki, sorumsuzluk sebeplerinin varlığı ancak tazminat talep etme hakkı bakımından önem arz etmektedir. Sorumsuzluk sebepleri, ihlale uğrayan tarafın diğer haklarını kullanmasını engellemez<sup>65</sup>. Nitekim CISG m. 79/V'te “*Bu madde, tarafların bu Antlaşma uyarınca tazminat talebi dışındaki herhangi bir hakkını kullanmasını engellemez*” denilmek suretiyle bu husus açıkça ifade edilmektedir.

## C. Tazminatın Kapsamı

### 1. Genel Olarak

CISG m. 74, mahrum kalınan kâr da dahil olmak üzere sözleşmenin ihlali nedeniyle ortaya çıkan tüm zararların tazmin edileceğini belirtmektedir. Ancak bu zarar kalemlerinin neler olduğu hususunda bir açıklık

<sup>63</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1264 vd.; HUBER / MULLIS, s. 259; YILMAZ, s. 187; KÖROĞLU, s. 787.

<sup>64</sup> HUBER / MULLIS, s. 257; YILMAZ, s. 186; DAYIOĞLU, CISG, s. 85; ERKAN, s. 45; KANIŞLI, s. 93; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 310.

<sup>65</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1272, Rdn. 55; ATAMER, M. 79, s. 489; KÖROĞLU, s. 792-793.

bulunmamaktadır. Diğer yandan tazminat talep edebilecek kişilerin kimler olabileceği de açıklığa kavuşturulması gereken meselelerden biridir. Nitekim sözleşmenin ihlali nedeniyle ortaya çıkan zarar, sözleşme taraflarını etkilemesinin yanısıra sözleşme bağı olmayan üçüncü kişileri de etkileyebilir. Bu sebeptir ki, çalışmamızın bu bölümünde tazminatın kapsamını incelerken, kişiler bakımından ve zarar kalemleri bakımından bir ayırım yapmayı tercih ettik.

## 2. Kişiler Bakımından

CISG kapsamında sözleşmenin ihlali durumunda, tazminat talep edebilecek kişiler, antlaşmaya göre yalnızca sözleşmenin taraflarıdır<sup>66</sup>. Ancak tazminata konu olan zarardan etkilenen üçüncü kişiler de olması mümkündür. Bu durumda, üçüncü kişilerin uğradığı zararların tazmin edilmesi de gerekmektedir. Üçüncü kişilerin uğradığı zararların antlaşma kapsamında olup olmadığı veya hangi şartlar altında antlaşma kapsamında ele alınabileceğinin incelenmesi gerekmektedir.

### a. Sözleşmenin Tarafları

CISG'e göre tazminat talep edebilecek kişiler, sözleşmenin taraflarıdır<sup>67</sup>. Sözleşmenin tarafları alıcı ve satıcı olmakla birlikte, bu kişilerin işyerlerinin farklı âkit devletlerde bulunması gerekmektedir<sup>68</sup>. İşyeri aynı devlette bulunan taraflar arasındaki sözleşmelerden kaynaklanan uyuşmazlıklar CISG kapsamında değerlendirilmez. Dolayısıyla bu husus bir satım sözleşmesinin CISG'in uygulama alanına girmesi bakımından zorunlu bir unsurdur<sup>69</sup>.

### b. Zarara Uğrayan Üçüncü Kişiler

Üçüncü kişiden maksat, CISG kapsamında sözleşmenin tarafı olmayan kişilerdir. Ancak bu kişilerin sözleşme tarafı olmamasına rağmen, sözleşmenin ihlali nedeniyle zarara uğramaları mümkün olabilir. Üçüncü kişilerin uğradığı zararlar, kural olarak, CISG kapsamında tazminat

---

<sup>66</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1184, Rdn. 15; ZEYTİN, s. 297.

<sup>67</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1184, Rdn. 15; ZEYTİN, s. 297.

<sup>68</sup> MISTELIS, s. 16; AKHMETOV, s. 13; ZEYTİN, s. 54; YILMAZ, s. 72; TIRYAKIOĞLU, s. 195; TARMAN, CISG'in Uygulama Alanı, s. 20; ERKAN, s. 15.

<sup>69</sup> AKHMETOV, s. 13; YILMAZ, s. 71; TARMAN, CISG'in Uygulama Alanı, s. 21; ERKAN, s. 15.



sorumluluğuna neden olmaz<sup>70</sup>. Öte yandan taraflar arasındaki sözleşmenin üçüncü kişi lehine yapıldığı haller bu kuralın dışındadır. Üçüncü kişi lehine yapılan sözleşmeler vasıtasıyla, taraflar arasındaki sözleşmenin tesir alanı üçüncü kişileri de kapsayacak şekilde genişletilmektedir. Tesir alanının bu şekilde genişletilmesi, tarafların açık veya örtülü irade beyanı ile gerçekleşebilir<sup>71</sup>. Üçüncü kişinin uğradığı zararın, istisnai bir şekilde, sözleşmenin taraflarınca kendi zararları gibi talep edilebileceği de kabul edilmektedir<sup>72</sup>.

### 3. Zarar Kalemleri Bakımından

#### a. Genel Olarak

CISG m. 74'te “*mahrûm kalınan kâr da dahil olmak üzere*” tüm zararların tazmin edileceği açıkça ifade edilmektedir. Ancak anılan hükümde hangi zararların tazmin edileceği hususunda ayrıntılı bir düzenleme yer almamaktadır<sup>73</sup>. Bu sebeptendir ki, hangi zarar kalemlerinin tazmin edilebileceğinin açıklığa kavuşturulması gerekmektedir. Hangi tür zarar kalemlerinin tazmine konu olacağı saptanırken, tam tazmin ilkesi ve taraflar arasındaki sözleşme hükümlerinden faydalanılabilir<sup>74</sup>.

CISG m. 74 kapsamında tazmin edilebilecek zararlar, fiili zarar ve yoksun kalınan kâr olmak üzere ikili bir ayrıma tabi tutulmaktadır<sup>75</sup>. Bu ayrım dışında, CISG kapsamında tazmin edilebilecek zarar kalemleri, esas olarak üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar; ifa etmeme zararları, arızı zararlar (refakat eden zararlar) ve devam eden (dolaylı) zararlardır. Bu üç ana grup zarar kalemleri de kendi içerisinde ayrıma tabi tutulabilir. Çalışmamızda bu üçlü ayrım dikkate alınarak zarar kalemleri bakımından CISG kapsamında tazminat üzerinde durulacaktır.

<sup>70</sup> ZEYTİN, s. 297.

<sup>71</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1184, Rdn. 15; ZEYTİN, s. 297.

<sup>72</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1184, Rdn. 16.

<sup>73</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1185, Rdn. 18; HUBER / MULLIS, s. 268; GALVAN, s. 26; DAYIOĞLU, CISG, s. 81; ERKAN, s. 44; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 307.

<sup>74</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1185, Rdn. 18; HUBER / MULLIS, s. 268; SINGH, Sharon G. K. / ZELLER, Bruno, “CIETAC’s Calculations on Lost Profits Under Article 74 of the CISG”, *Chicago International Law Review*, Vol.: 4, Issue: 2, s. 216; YILMAZ, s. 188; DAYIOĞLU, CISG, s. 81; KANIŞLI, s. 90; ERKAN, s. 44; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 307.

<sup>75</sup> SINGH / ZELLER, s. 216; SAIDOV, s. 316; YILMAZ, s. 188; DAYIOĞLU, CISG, s. 87; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 311-312; CUMALIOĞLU, s. 239.

## b. İfa Etmeme Zararları

Borcun ifa edilmemesinden kaynaklanan zararlar, sözleşmenin ihlali nedeniyle zarara uğrayan tarafın asli zararlarıdır. Bunlar, “*birincil ya da doğrudan kayıplar*”<sup>76</sup> olarak da ifade edilebilir.

İfa etmeme doğan zararların kapsamında, sözleşmenin hiç ifa edilmemesinden veya gereği gibi ifa edilmemesinden kaynaklanan zararlar yer almaktadır<sup>77</sup>. Bu sebeptir ki, ayıplı olarak ifa edilmeden doğan zararlar da bu kapsamda değerlendirilmektedir<sup>78</sup>. Sözleşmenin ihlali nedeniyle zarara uğrayan taraf, sözleşme usulüne uygun bir şekilde ifa edilseydi ulaşacağı ekonomik durumun yerine getirilmesi için gerekli önlemleri almaya yetkilidir. Bunun için yapılacak tüm masrafların tazmini, sözleşmeyi ihlal eden taraftan talep edilebilir.

Borcun ifa edilmemesinden doğan zarardan maksat, bir tarafın edimini yerine getirmesine rağmen karşı edimi elde edememesidir<sup>79</sup>. Burada dikkat edilmesi gereken husus, CISG m. 74 kapsamında bir ifa etmeme zararının tazmininin söz konusu olabilmesi için; sözleşmenin ortadan kaldırılmamış olmasının gerekliliğidir. Nitekim sözleşmenin ortadan kaldırılması halinde CISG m. 75 ve 76 uygulama alanı bulacaktır.

Borcun vadesinde ifa edilmemesinden kaynaklanan zararlar da ifa edilmeme kapsamında ele alınması gereken bir başka zarar kalemini oluşturur<sup>80</sup>. Sözleşmenin ihlali durumunda zarara uğrayan kişi böyle bir ihtimalde, döviz kurlarında yaşanan değişimler, malı korumak için alması gereken makul ölçüdeki tedbirler başta olmak üzere uğradığı tüm zararların tazminini talep edebilir<sup>81</sup>.

Ayıplı mal teslimi nedeniyle sözleşmenin ihlali söz konusu ise, bu durumda, sözleşme konusu mal ayıplı olmasaydı sahip olacağı piyasa değeri ile ayıplı malın mevcut değeri arasındaki fark zararı oluşturur<sup>82</sup>. Ayıplı mal

<sup>76</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1186, Rdn. 21; DURAK, s. 324.

<sup>77</sup> GALVAN, s. 23; YILMAZ, s. 188; ULUSU, s. 149; DAYIOĞLU, CISG, s. 87; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 312.

<sup>78</sup> YILMAZ, s. 188; DAYIOĞLU, CISG, s. 87; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 312.

<sup>79</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1186, Rdn. 22.

<sup>80</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1187, Rdn. 25; YILMAZ, s. 189.

<sup>81</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1187-1188, Rdn. 25-26; YILMAZ, s. 189-190; ULUSU, s. 150, 152.

<sup>82</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1186, Rdn. 23; DAYIOĞLU, CISG, s. 88; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 313.

teslimi nedeniyle sözleşmenin ihlal edilmesi durumunda zarara uğrayan taraf genellikle alıcıdır. Alıcı bu ihtimalde, malı tamir ettirerek tamir masraflarını satıcıdan talep edebilir. Öte yandan CISG m. 48'de yer alan istisna söz konusuysa, artık bu durumda alıcının malı kendisi tamir ettirme imkanı bulunmamaktadır<sup>83</sup>. Nitekim CISG m. 48<sup>84</sup>, satıcının malı tamir etmek yönünde bir teklifine rağmen alıcının ayıplı malı kendisinin tamir etmesini engellemektedir.

### c. Arızı Zararlar (Refakat Eden Zararlar)

Arızı zararlar, beklenen menfaatin gerçekleşmemesinden ziyade ilave kayıpların ortaya çıkmasını engellemek amacıyla yapılan masraflardır<sup>85</sup>. Arızı zararların tazmin edileceğine ilişkin açık bir düzenleme CISG m. 74'te bulunmamakla birlikte, antlaşmanın tazminat sistemine egemen olan ilkelerden tam tazmin ilkesi dikkate alınarak bu zarar kalemlerinin de tazmin edileceği sonucuna ulaşılmalıdır<sup>86</sup>. Arızı zararlara örnek olarak; malın geç teslim edilmesi sebebiyle malı muhafaza için yapılan depo masrafları, malın geri gönderilmesi gerekiyorsa buna ilişkin masraflar ve nakliye masrafları, alıcının haklı bir gerekçe olmaksızın malı teslim almayı reddetmesi

---

<sup>83</sup> Bu durumda alıcının, satıcının malı tamir ettirme hakkına saygı duyması gerektiği ifade edilmektedir. Bu hususta, bkz. **HUBER / MULLIS**, s. 274-275.

<sup>84</sup> CISG m. 48: "(1) 49. madde saklı kalmak üzere satıcı, yükümlülüklerinin ifasına ilişkin her türlü eksikliği, masrafları kendisine ait olmak üzere teslim tarihinden sonra da giderebilir; yeter ki bu, makul olmayan bir gecikmeye yol açmasın ve alıcı için, makul olmayan zahmete veya onun tarafından yapılan masrafların satıcı tarafından karşılanmayacağı konusunda bir tereddüde sebep olmasın. Ancak, alıcının bu Antlaşma uyarınca tazminat talep etmeye ilişkin her türlü hakkı saklıdır.

(2) Satıcı, alıcıdan, ifayı kabul edip etmeyeceğini kendisine açıklamasını talep ederse ve alıcı makul bir süre içinde bu talebe cevap vermezse, satıcı, talebinde ifade ettiği süre içinde ifayı gerçekleştirebilir. Alıcı bu süre içinde, satıcının ifası ile bağdaşmayacak bir hukukî imkâna başvuramaz.

(3) Satıcının belirli bir süre içinde ifa edeceğine ilişkin bildirimının, fıkra 2 uyarınca, alıcının kararını açıklamasına ilişkin bir talep içerdiği varsayılır.

(4) Satıcının 2. veya 3. fıkra çerçevesindeki talep veya bildirimleri alıcıya ulaşmış olmadıkça hüküm doğurmaz."

<sup>85</sup> **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1189, Rdn. 2; **YILMAZ**, s. 190; **ULUSU**, s. 153; **DAYIOĞLU**, CISG, s. 89; **DAYIOĞLU**, Tazminat, s. 314; **DURAK**, s. 325.

<sup>86</sup> **SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER**, s. 1189, Rdn. 2; **YILMAZ**, s. 190; **DAYIOĞLU**, CISG, s. 89; **DAYIOĞLU**, Tazminat, s. 314.

gösterilebilir<sup>87</sup>. Dava masraflarının ise CISG kapsamında tazmine konu olmayacağı kabul edilirken, bir hakkın tesisi amacıyla yapılan yargılama masrafların CISG kapsamında tazmininin mümkün olduğu ifade edilmektedir<sup>88</sup>.

#### d. Devam Eden (Dolaylı) Zararlar

##### i. Genel Olarak

Sözleşmenin ihlali halinde tazmini talep edilebilecek bir diğer zarar kalemi, dolaylı zararlar<sup>89</sup>. Dolaylı zarardan maksat, borcun ifa edilmemesinden kaynaklanan zararın ötesindeki kayıplar, bir diğer deyişle, sözleşmenin ihlali halinde ortaya çıkan ek zararlar<sup>90</sup>. Dolaylı zararlar, genellikle, sözleşmenin ihlalden dolayı zarar gören tarafın özel durumundan ya sözleşmeye dayalı olarak gerçekleştirilen birtakım anlaşmalardan kaynaklanmaktadır<sup>91</sup>. Bu zarar kalemi, kapsam olarak esasen, sözleşmenin ihlali nedeniyle üçüncü kişilere karşı olan sorumluluğu barındırır<sup>92</sup>.

Dolaylı zararlar içerisindeki en önemli yerin yoksun kalınan kâra ait olduğu dile getirilmektedir<sup>93</sup>. Dolaylı zararlar kapsamında değerlendirilebilecek diğer zarar kalemlerini ise, üçüncü kişilere karşı sorumluluktan doğan zararlar, itibar kaybı ve müşteri kaybı<sup>94</sup> nedeniyle uğranılan zararlar oluşturmaktadır.

##### ii. Yoksun Kalınan Kâr

Dolaylı zararlar kapsamında tazmini talep edilebilecek ilk zarar kalemi, yoksun kalınan kârdır. Yoksun kalınan kârın tazmine konu olacağı, CISG m. 74'te açıkça ifade edilmektedir. Yoksun kalınan kâr, sözleşmenin ihlali nedeniyle herhangi bir malvarlığındaki artışın engellenmesidir<sup>95</sup>. Bir başka

---

<sup>87</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1189-1190, Rdn. 26/2; YILMAZ, s. 190; ULUSU, s. 154; DAYIOĞLU, CISG, s. 89-90; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 314.

<sup>88</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1190-1191, Rdn. 28-30; HUBER / MULLIS, s. 278-279; MAGNUS, s. 295; YILMAZ, s. 190-191; DAYIOĞLU, CISG, s. 90-92.

<sup>89</sup> ÇEVİK, s. 115; DURAK, s. 326.

<sup>90</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1192, Rdn. 32; YILMAZ, s. 191; ULUSU, s. 155; DAYIOĞLU, CISG, s. 92; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 314.

<sup>91</sup> ULUSU, s. 155.

<sup>92</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1192, Rdn. 32.

<sup>93</sup> DAYIOĞLU, CISG, s. 92; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 314; ULUSU, s. 157.

<sup>94</sup> HUBER / MULLIS, s. 279.

<sup>95</sup> YILMAZ, s. 193; DAYIOĞLU, CISG, s. 93; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 315.

deyişle, sözleşme uygun bir şekilde ifa edilseydi, ihlâlden dolayı zarara uğrayan tarafın malvarlığında meydana gelecek olan değer artışı yoksun kalınan karı karşılamaktadır<sup>96</sup>. Sözleşmenin ihlâli nedeniyle malın yeniden satılmaması, geçici bir süre için üretimin durması ya üretimde aksaklıklar yaşanması, malın değerindeki artışın ihlâl nedeniyle piyasaya yansıtılmaması yoksun kalınan kâra örnek olarak gösterilebilir<sup>97</sup>.

### *iii. Üçüncü Kişilere Karşı Sorumluluktan Doğan Zararlar*

Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bir diğer dolaylı zarar türü üçüncü kişilere karşı sorumluluktan doğan zararlardır. Üçüncü kişiye karşı sorumluluktan doğan zararlar kapsamında; satım sözleşmesinin ihlâli nedeniyle alıcının üçüncü kişilerle yaptığı yeniden satım sözleşmelerini gerçekleştirememesi nedeniyle meydana gelen zararlar<sup>98</sup>, sözleşmenin ihlâli nedeniyle karşı tarafa ödenmesi gereken cezai şart bedelleri<sup>99</sup> değerlendirilebilir. Üçüncü kişilere karşı sorumluluktan doğan zararlar kapsamında yer alan bir diğer zarar kalemini ise, malvarlığı değerlerinde meydana gelen zarar oluşturur<sup>100</sup>. Özellikle ayıplı mal teslimi nedeniyle alıcının diğer malvarlığı değerlerinde önemli kayıplar vuku bulabilir. Örneğin, hastalıklı bir hayvanın bir çiftliğe satılması durumunda hastalığın diğer hayvanlara geçerek alıcının başka malvarlığı değerleri üzerinde bir zarar oluşması mümkündür. Bu tür zararların da CISG m. 74 kapsamında tazmine konu olacağı tartışmasız bir şekilde kabul edilmektedir<sup>101</sup>.

### *iv. İtibar Kaybı veya Müşteri Kaybı*

Sözleşmenin ihlâline sebep olan çeşitli olguların karşı tarafın ticari itibarlarına zarar vermesi de mümkün olabilir. Şöyle ki; ayıplı olarak teslim edilen mal, alıcı tarafından üçüncü kişilere satılırsa, söz konusu ayıptan dolayı alıcının itibar ve müşteri kaybı meselesiyle karşılaşması kaçınılmaz olabilir<sup>102</sup>. Doktrinde bu tür kayıplardaki zarar miktarının tespitinin güç olduğu

<sup>96</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1193-1194, Rdn. 36; SAIDOV, s. 317; YILMAZ, s. 193; DURAK, s. 327.

<sup>97</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1195, Rdn. 38; YILMAZ, s. 193-194; DAYIOĞLU, CISG, s. 93-94; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 315.

<sup>98</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1193, Rdn. 34; ULUSU, s. 157.

<sup>99</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1192, Rdn. 32; YILMAZ, s. 192.

<sup>100</sup> MAGNUS, s. 294; DAYIOĞLU, CISG, s. 96.

<sup>101</sup> HUBER / MULLIS, s. 277; YILMAZ, s. 192; ÇEVİK, s. 115.

<sup>102</sup> HUBER / MULLIS, s. 279.

belirtilmekle birlikte, CISG m. 74 kapsamında tazmini mümkün bir zarar olarak kabul edildiği ifade edilmektedir<sup>103</sup>. Diğer yandan itibar kaybı veya müşteri kaybının maddi mi manevi mi bir zarar oluşturacağı sorusu da gündeme gelebilir. Bu tür ticari itibar kayıpları, maddi bir zarar olarak kabul edilmektedir<sup>104</sup>. Nitekim CISG kapsamında tazmini mümkün olan zararlar, manevi zararlar değil, maddi zararlardır.

## II. TAZMİNAT SORUMLULUĞUNUN SINIRLANDIRILMASI

CISG tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında, esas olarak, üç temel ilke kabul edilmektedir. Bunlar; CISG m. 79'da düzenlenen sorumsuzluk halleri<sup>105</sup>, CISG m. 77'deki zararı azaltma külfeti ve m. 74'te yer alan öngörülebilirlik ilkesidir<sup>106</sup>. Sorumsuzluk halleri ve zararı azaltma külfeti başka bir çalışmanın konusu olabilecek mahiyette olduğundan, çalışmamızın bu kısmında, tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında öngörülebilirlik ilkesi incelenecektir.

CISG m. 74'te düzenlenen sözleşmenin ihlâli halinde ortaya çıkan tazminat sorumluluğu hakkında, aynı maddenin ikinci cümle düzenlemesi ile bir sınır öngörülmüştür. CISG m. 74, c. II uyarınca tazminat sorumluluğu, öngörülebilirlik ilkesi aracılığıyla sınırlandırılmaktadır<sup>107</sup>. Bu kapsamda çalışmamızın bu bölümünde, sınırlandırmanın gerekçesi, öngörülebilirlik kavramı ve öngörülebilirlik ilkesinin unsurları üzerinde durulacaktır.

### A. Sınırlandırmanın Gerekçesi

CISG tazminat sisteminde öngörülen sorumluluk, hukuki niteliği itibariyle kusursuz sorumluluktur. CISG m. 74, c. I hükmü, mahrum kalınan kâr da dahil olmak üzere, sözleşmenin ihlâli nedeniyle ortaya çıkan tüm zararların tazmin edileceği hususunu düzenlemektedir. CISG'in öngördüğü sorumluluk esasları, esasen, sözleşmeyi ihlâl eden tarafın oldukça ağır bir

<sup>103</sup> MAGNUS, s. 295; YILMAZ, s. 194; BAŞAR, s. 359; DURAK, s. 329.

<sup>104</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1193, Rdn. 34.

<sup>105</sup> Bu hususta ayrıntılı bilgi için, bkz. YÜCE, Halil Ahmet, Viyana Satım Sözleşmesi'nin 79. Maddesi Uyarınca Tazminat Sorumluluğundan Kurtulma, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018, s. 5 vd.; BAŞAR, s. 405 vd.; DURAK, s. 355 vd.

<sup>106</sup> ULUSU, s. 98.

<sup>107</sup> MAGNUS, s. 290; WINSHIP, s. 216; Lİ, s. 104; ERDEM, BATİDER, s. 93; ZEYTİN, s. 296; YILMAZ, s. 181; ULUSU, s. 55; KAYA, s. 54; DAYIOĞLU, CISG, s. 77; ERKAN, s. 42-43; KANIŞLI, s. 85; YELKENCİ, s. 222; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 304; BİRİNCİ UZUN, s. 160.

yükümlülük altına girmesine neden olmaktadır. Bu sebeptir ki; kusursuz sorumluluk ve tam tazmin ilkesinin egemen olduğu CISG'in tazminat esaslarının sınırlandırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu ihtiyacı karşılamak amacıyla CISG m. 74, c. 2 ile "öngörülebilirlik ilkesi" kabul edilmiştir<sup>108</sup>. Anılan düzenlemeye göre, "Söz konusu tazminat, ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gerektiği veriler ışığında öngörmesi gerektiği zararı aşamaz.". CISG tazminat sistemi açısından öne çıkan bir ilke olan öngörülebilirlik, tazminat sorumluluğunun sınırlandırılması hususunda Türk hukukuna yabancı bir kavramdır<sup>109</sup>.

CISG kapsamında yalnızca öngörülebilir zararların tazmin edilmesinin nedeni, antlaşmada, Türk hukukun aksine, sözleşmeye aykırılık hallerinin ayrıntılı bir şekilde düzenlenmemiş olmasıdır. CISG'de tüm aykırılık halleri "sözleşmenin ihlâli" üst başlığı altında toplanmıştır<sup>110</sup>.

## B. Tazminat Sorumluluğunun Sınırları

Sözleşmeye aykırılık ya da sözleşmenin ihlâli hallerinde, amaç, ihlâl nedeniyle zarara uğrayan tarafın tüm zararın karşılanmasıdır. Ancak tazminat sorumluluğunun kapsamının sınırsız olamayacağı da şüphesizdir. Bu sebeptir ki, hukuk sistemleri tazminat sorumluluğunu sınırlamak amacıyla çeşitli yöntemler benimsemişlerdir<sup>111</sup>. Esasen "sorumluluğun kapsamının belirlenmesi" işlevini haiz olan tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında en yaygın kullanılan üç yöntem; uygun nedensellik bağı, kusur ve öngörülebilirlik ilkesidir<sup>112</sup>. CISG tazminat sisteminde ise, bu ilkelere sadece öngörülebilirlik ilkesi benimsenmiştir.

### 1. Uygun Nedensellik Bağı

Tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında kullanılan en yaygın yöntem, uygun nedensellik bağı teorisi. Bu ilke, Türk – İsviçre hukuk sistemi gibi birçok sistemde, yalnızca tazminatın sınırlandırılmasında değil, sorumluluğun kurulmasında da önemli bir yere sahiptir<sup>113</sup>. Uygun nedensellik

<sup>108</sup> BİRİNCİ UZUN, s. 151.

<sup>109</sup> BİRİNCİ UZUN, s. 155.

<sup>110</sup> BİRİNCİ UZUN, s. 155-156.

<sup>111</sup> Tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında başvurulan çeşitli yöntemler hakkında, bkz. ULUSU, s. 35.

<sup>112</sup> ULUSU, s. 35-36.

<sup>113</sup> EREN, Uygun İliyet Bağı Teorisi, s. 54; EREN, Genel Hükümler, s. 612-613.

bağı teorisine göre, “Somut olayda gerçekleşen türden bir sonucu, olayların normal akışına ve hayat tecrübelerine göre, mahiyeti ve ana temayülü itibariyle meydana getirmeğe genel olarak elverişli olan veya bu türden bir sonucun gerçekleşme ihtimalini objektif olarak artırmış bulunan zorunlu şartla söz konusu sonuç arasındaki bağa uygun illiyet bağı denilir”<sup>114</sup>. Buna göre, sözleşmeye aykırı davranış zararı ortaya çıkarmaya elverişli ise, sözleşmeyi ihlâl eden bu zararın tazmininden sorumludur. Uygun nedensellik bağı açısından sorumluluğun sınırını, ortaya çıkan zarara sebep olan ihlâlin, zararı ortaya çıkarmaya elverişli/ uygun olup olmadığı hususu oluşturur<sup>115</sup>.

## 2. Kusur

Tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında kabul edilen bir başka ilke, kusurdur. Buna göre tazminat sorumluluğu bakımından, sözleşmeyi ihlâl eden tarafa herhangi bir kusur isnad edilemedikçe, o kişiyi sözleşme ihlâlinde sorumlu tutmak mümkün değildir. Görülmektedir ki, burada kusurun varlığı karene olarak kabul edilmekte; sözleşmeyi ihlal eden taraf kusursuzluğunu ispat etmedikçe sorumlu tutulmaktadır<sup>116</sup>. Kusurun varlığı açısından ihlalin kasten ya da ihmal suretiyle gerçekleştirilmesinin bir önemi yoktur<sup>117</sup>. CISG tazminat sisteminde kusurun ne sorumluluğun kurulması ne de sınırlandırılması açısından bir işlevi bulunmaktadır. Nitekim CISG’de öngördüğü sorumluluk, kusursuz sorumluluktur.

## 3. Öngörülebilirlik İlkesi

CISG tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında kabul edilen ilke, öngörülebilirlik ilkesidir. Buna göre, sözleşmeyi ihlal eden taraf sözleşmenin kurulması sırasında öngördüğü veya öngörmesi gerektiği zararlarla sınırlı olarak bir sorumluluk altına girmektedir. Öte yandan öngörülebilirlik ilkesi, CISG tazminat sisteminde benimsenen kusursuz sorumluluğu da dengelemektedir<sup>118</sup>. Bu sebeptir ki; CISG’de öngörülebilirlik ilkesinin benimsenmesinin tesadüfi olmadığı dile getirilirken, bu ilkenin kusursuz

<sup>114</sup> EREN, Uygun İliyet Bağı Teorisi, s. 52; EREN, Genel Hükümler, s. 612.

<sup>115</sup> ULUSU, s. 40.

<sup>116</sup> TANDOĞAN, s. 421 vd.

<sup>117</sup> TANDOĞAN, s. 417.

<sup>118</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1180, Rdn. 4. Doktrinde öngörülebilirlik ilkesinin belirsizliği yönünde ifade edilen eleştiriler hakkında, bkz. HENDY, J., “Limiting the Uncertainty of Foreseeability”, *The Modern Law Review*, Vol.: 32, No.: 4, 1969, s. 438 vd.



sorumluluğu tamamlayıcı bir işlevinin bulunduğu vurgu yapılmaktadır<sup>119</sup>. Eklemek gerekir ki, bu sınırlamanın “olağandışı bir yaklaşım” olduğu da ifade edilmektedir<sup>120</sup>. Çalışmamızın bu kısmında, esas olarak öngörülebilirlik ilkesi hakkındaki açıklamalara yer verileceğinden, tekrara düşmemek amacıyla, burada ayrıntıya girmemeyi tercih etmekteyiz.

### C. Tazminatın Sınırlandırılmasında Öngörülebilirlik İlkesi

#### 1. Öngörülebilirlik Kavramı

Öngörü, “bir işin ilerisini kestirme veya bir işin nasıl bir yol alacağını önceden anlayabilme ve ona göre davranma” şeklinde tanımlanmaktadır<sup>121</sup>. Doktrinde öngörülebilirlik kavramı yerine “hesaba katma” kavramının da kullanıldığı görülmektedir<sup>122</sup>. Öngörülebilirlik ve hesaba katma kavramları, esasen, iki farklı kavramdır. Bu sebeple birbirleri yerine kullanılmaması gerekmektedir. Nitekim CİSG m. 74’te öngörmek anlamında “foresaw” kelimesi kullanılmıştır. Hesaba katma kavramı ise “to have reason to know” kelimesiyle ifade edilir. Ancak hesaba katma kavramının öngörülebilirlik ilkesinin temelini oluşturduğu söylenebilir<sup>123</sup>. Bu sonuca hesaba katma kuralının kendisini gösterdiği ve öngörülebilirlik ilkesinin dayanağı olarak gösterilen Hadley v. Baxendale<sup>124</sup> kararından ulaşılmaktadır. Bu kararda, tazminat sorumluluğunun sınırlandırılmasında öngörülebilirlik ilkesini düzenleyen Fransız Medeni Kanunu’nun 1149-1151 hükümlerinin uygulanması gerektiği de savunulmuştur<sup>125</sup>.

<sup>119</sup> ULUSU, s. 107; DAYIOĞLU, CİSG, s. 77; DAYIOĞLU, Tazminat, s. 304.

<sup>120</sup> FRANCO, Ferrari, “Comparative Ruminations on the Foreseeability of Damages in Contract Law”, *Louisiana Law Review* (March 1993), s. 1261.

<sup>121</sup> [http://tdk.gov.tr/index.php?option=com\\_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.586b93647439d8.32325077](http://tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.586b93647439d8.32325077), E.T.: 29.12.2016.

<sup>122</sup> BİRİNCİ UZUN, s. 160; ÇEVİK, s. 135.

<sup>123</sup> ULUSU, s. 61-62.

<sup>124</sup> Karar hakkında, FRANCO, s. 1266-1267; LOOKOFKY, Joseph M., “Consequential Damages in CİSG Context”, *Pace International Law Review*, Vol.: 64, 2007, s. 64 vd.; BARNES, Wayne, “Hadley v. Baxendale and Other Common Law Borrowings from the Civil Law”, *Texas Wesleyan Law Review*, Vol.: 11, s. 629 vd.; FAUST, Florian, “Hadley v. Baxendale-an Understandable Miscarriage of Justice”, *Journal of Legal History*, 1994, s. 41 vd.; PERLOFF, Jeffrey M., “Breach of Contract and the Foreseeability Doctrine of Hadley v. Baxendale”, *The Journal of Legal Studies*, Vol.: 10, No.: 1, 1981, s. 39 vd.

<sup>125</sup> ULUSU, s. 62.

### a. Tarihçe

Öngörülebilirlik ilkesi, ilk defa CISG m. 74'te tazminat sorumluluğunun sınırlandırılması için başvurulan bir yöntem değildir. Bu ilkenin geçmişi Roma hukukuna kadar dayanmaktadır<sup>126</sup>. Öngörülebilirlik ilkesi hakkındaki ilk çalışmalar, Fransız doktrininde karşımıza çıkmaktadır<sup>127</sup>. Doktrindeki bu gelişmelerin etkisi olarak 1804 tarihli Fransız Medeni Kanunu'nda öngörülebilirlik ilkesine yer verilmiştir. Fransız Medeni Kanunu m. 1150'de borçlunun sözleşmeyi ihlal etmesi durumunda, ancak sözleşmenin kurulması anında öngördüğü veya öngörebileceği zararlardan sorumlu olacağı hüküm altına alınmıştır<sup>128</sup>.

Amerika'da öngörülebilirlik ilkesi, ilk defa 1839 tarihli Blanchard v. Ely<sup>129</sup> kararında ifade edilmiştir. İngiltere'de ise ilk kez 1854 tarihli Hadley v. Baxendale kararında ele alınmıştır<sup>130</sup>.

### b. Öngörülebilirlik Kavramının Görünüm Biçimleri

#### i. Objektif Öngörülebilirlik

Sözleşmenin ihlali halinde, sözleşmeyi ihlal eden tarafın “*öngörmesi gereken zararlar*” objektif öngörülebilirlik kapsamında değerlendirilmektedir. Burada sözleşmeyi ihlal eden kişinin bildiği ya da bilmesi gerektiği risk faktörleri önemli rol oynamaktadır<sup>131</sup>. Objektif öngörülebilirlik, öngörünün tayininde esas ölçüt olarak da kabul

<sup>126</sup> Öngörülebilirlik ilkesinin Roma hukukundaki temeli, “ad duplum” ilkesine dayanmaktadır. Bu hususta, bkz. **BİRİNCİ UZUN**, s. 161, dpn. 33. Ad duplum ilkesi hakkında, bkz. **KELLY-LOUW**, Michelle, “Better Consumer Protection Under the Statutory In Duplum Rule”, *Journal of Consumer & Commercial Law*, Vol.: 11, No.: 1, s. 20 vd.; **ÇEVİK**, s. 136.

<sup>127</sup> Bu çalışmalar hakkında, bkz. **BİRİNCİ UZUN**, s. 161; **ÇEVİK**, s. 136.

<sup>128</sup> **Le Code Civil, Art. 1150**: “*Le débiteur n'est tenu que des dommages et intérêts qui ont été prévus ou qu'on a pu prévoir lors du contrat, lorsque ce n'est point par son dol que l'obligation n'est point exécutée.*”, [https://www.trans-lex.org/601100/\\_/french-code-civil/#15](https://www.trans-lex.org/601100/_/french-code-civil/#15), E.T.: 29.12.2016.

**Maddenin İngilizce metni**: “*A debtor is liable only for damages which were foreseen or which could have been foreseen at the time of the contract, where it is not through his own intentional breach that the obligation is not fulfilled.*”, [https://www.trans-lex.org/601100/\\_/french-code-civil/#16](https://www.trans-lex.org/601100/_/french-code-civil/#16), E.T.: 29.12.2016.

<sup>129</sup> **BARNES**, s. 634 vd.

<sup>130</sup> Bu karardan yola çıkılarak öngörülebilirlik ilkesinin içeriğinin belirlenmesinin isabetli olmadığı yönünde, **BAŞAR**, s. 343-344.

<sup>131</sup> **ULUSU**, s. 114-115; **SARIKAYA**, Murat, CISG Kapsamında Sözleşmenin Esaslı İhlali, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017, s. 143; **BAŞAR**, s. 346; **DURAK**, s. 322.

edilmektedir<sup>132</sup>. Objektif öngörülebilirlik kavramına esas teşkil eden üç unsur bulunmaktadır: “makul kişi (sözleşmeyi ihlal eden)”, “aynı konum” ve “aynı koşullar”<sup>133</sup>.

## ii. *Subjektif Öngörülebilirlik*

Sözleşmenin ihlali halinde, sözleşmeyi ihlal eden tarafın objektif öngörülebilirlik çerçevesinde varsaydığı zarar miktarını aşacak nitelikte bir kayıp meydana gelebilir. Bu durumda, sözleşmeyi ihlal eden tarafın subjektif öngörüsü dikkate alınacak ve buna göre sorumluluğu belirlenecektir<sup>134</sup>. Subjektif öngörülebilirlik, öngörünün tayininde tamamlayıcı ölçüt olarak da değerlendirilmektedir<sup>135</sup>. Subjektif öngörülebilirlik, sözleşmenin ihlali nedeniyle ortaya çıkan zararın ihlal eden tarafından öngörülüp öngörülmediğiyle ilgilidir<sup>136</sup>.

## 2. Öngörülebilirlik İlkesinin Unsurları

### a. Öngörülebilirlik İlkesinde Bulunması Gereken Kişi

Öngörülebilirlik ilkesinin ilk unsuru, öngörülebilirlikte bulunması gereken kişidir. Bu sebeptendir ki, öngörülebilirlikte bulunması gereken kişinin tespiti gerekmektedir. Nitekim öngörülebilirlikte bulunması gereken kişinin tespiti, uyuşmazlıklarda hâkimin hangi tarafın öngörüsünü dikkate alarak tazmin edilecek zararı belirlemesi hususu bakımından önem arz etmektedir<sup>137</sup>.

Öngörülebilirlikte bulunması gereken kişi, CISG m. 74, c. 2’de açıkça ifade edilmektedir. Anılan düzenlemeye göre, öngörülebilirlikte bulunması gereken kişi, sözleşmeyi “*ihlal eden taraf*”tır. Bir başka ifadeyle sözleşmeyi ihlal eden taraf, sadece kendisinin öngördüğü veya öngörmesi gerektiği zararlardan dolayı tazminat yükümlülüğü altındadır<sup>138</sup>. Bu sebeptendir ki, her iki tarafın “*niyet ve düşünceleri*”nin öngörülebilirlikte bulunması gereken kişinin tespiti bakımından önemli olmadığı dile getirilmektedir<sup>139</sup>. CISG bu bakımdan common law hukuk sisteminden ve Hadley v. Baxendale kararında belirtilen

<sup>132</sup> ULUSU, s. 116; DURAK, s. 322.

<sup>133</sup> SARIKAYA, s. 143.

<sup>134</sup> ULUSU, s. 116-117.

<sup>135</sup> ULUSU, s. 116.

<sup>136</sup> SARIKAYA, s. 141; BAŞAR, s. 346; DURAK, s. 323.

<sup>137</sup> ULUSU, s. 111; BİRİNCİ UZUN, s. 163.

<sup>138</sup> PERLOFF, s. 47; SAIDOV, s. 339; DAYIOĞLU, CISG, s. 129; ÇEVİK, s. 137.

<sup>139</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1200, Rdn. 47.

husustan ayrılmaktadır. Nitekim common law hukuk sisteminde benimsenen ve kararda kabul edilen durum, öngörünün her iki tarafa da ait olmasıdır<sup>140</sup>.

### b. Öngörülebilirliğin Konusu

Öngörülebilirliğin konusu, öngörünün muhtevasına, bir başka deyişle, kapsamına ilişkindir<sup>141</sup>. CISG m. 74'e göre öngörülebilirliğin konusu, "sözleşme ihlalinin muhtemel sonucu olan zararlar"dır. Buna göre, sözleşmeyi ihlal eden tarafın bu ihlalin muhtemel sonucu (*possible consequences*) olarak öngördüğü veya öngörmesi gerektiği zararlar, öngörünün konusunu oluşturur. "Sözleşme ihlalinin muhtemel sonucu olan zararlar"ın neyi ifade ettiği ise, bir yorum meselesidir<sup>142</sup>.

Sözleşmeyi ihlal eden tarafın, ihlalden sorumlu tutulabilmesi için; ihlal nedeniyle oluşan zararın öncelikle ihtimalini, daha sonra ise türü ve miktarını da öngörmesi gerekmektedir<sup>143</sup>. Ancak bu husus, sözleşmeyi ihlal eden tarafın sorumluluğuna başvurmayı imkânsız kılacak ölçüde geniş yorumlanmamalıdır<sup>144</sup>. Nitekim sözleşmeyi ihlal eden tarafın sorumluluğundan bahsedebilmek için, zarar miktarının, kesin bir şekilde değil, genel kapsam itibariyle öngörülebilir olması yeterlidir<sup>145</sup>.

### c. Öngörülebilirliğin Zamanı

#### i. Genel Olarak

Öngörünün gerçekleşmesi gereken zaman CISG m. 74'te açıkça ifade edilmektedir. Buna göre sözleşmeyi ihlal eden tarafın, en geç "sözleşmenin kurulması sırasında" ihlalin sebep olacağı muhtemel sonuçları öngörmesi gerekmektedir. Bir başka ifadeyle, sözleşmeyi ihlal eden tarafın öngörüsünün tespit edileceği an, sözleşmenin kurulma anıdır. Öngörülebilirlik ilkesinin amacı, tarafların sözleşme ilişkisine girerken üstlenecekleri riskleri bilmeleri ve buna göre edim/karşı edim dengesini kurmaya çalışmalarını sağlamak olduğundan; sözleşmenin kurulma anı, öngörünün tespiti hususunda önemli

<sup>140</sup> SAIDOV, s. 339; YILMAZ, s. 216; ULUSU, s. 111; DAYIOĞLU, CISG, s. 129; BİRİNCİ UZUN, s. 163.

<sup>141</sup> BİRİNCİ UZUN, s. 164.

<sup>142</sup> YILMAZ, s. 215; DAYIOĞLU, CISG, s. 127; BİRİNCİ UZUN, s. 164.

<sup>143</sup> SAIDOV, s. 343; ULUSU, s. 131; BİRİNCİ UZUN, s. 165.

<sup>144</sup> YILMAZ, s. 216; BİRİNCİ UZUN, s. 165; ÇEVİK, s. 137-138.

<sup>145</sup> SCHLECHTRIEM / SCHWENZER / SCHWENZER, s. 1201, Rdn. 50; YILMAZ, s. 216; ULUSU, s. 131-132; DAYIOĞLU, CISG, s. 128; BİRİNCİ UZUN, s. 165.

bir yere sahiptir<sup>146</sup>. Nitekim sözleşme taraflarının sözleşmenin içeriğine müdahale edebilmesi, ancak, sözleşmenin kurulduğu ana dek mümkün olabilir<sup>147</sup>.

Belirtmek gerekir ki CISG ve Türk hukuku, sözleşmenin kurulma anı bakımından farklı teorileri benimsemişlerdir.

#### *ii. Sözleşmenin Kurulma Anı*

6098 sayılı TBK'ya göre sözleşmenin kurulma anı tespit edilirken, sözleşmenin hazırlar arasında olup olmadığına bakılmaktadır. Buna göre hazırlar arasındaki sözleşme, kabul beyanında bulunulduğu anda kurulmuş sayılacaktır. Hazır olmayanlar arasındaki sözleşme ise, kabul beyanının öneride bulunana ulaştığı anda kurulmuş olur. Örtülü bir kabul beyanı söz konusuysa, bu durumda, önerinin reddedilmemiş olması kaydıyla, önerinin kabulcüye ulaştığı anda kurulur.

Sözleşmenin kurulduğu an, CISG m. 23'te hüküm altına alınmıştır. Anılan düzenlemeye göre, “*kabul beyanının, bu Antlaşmaya uygun olarak hüküm doğurduğu anda sözleşme kurulmuş sayılır*”. Kabul beyanının hüküm doğurmasından neyin anlaşılması gerektiği de tespit edilmelidir. Bu tespit yapılırken CISG m. 24 ve m. 18/I ve III birlikte değerlendirilmelidir<sup>148</sup>.

#### **d. Öngörülebilirliğin Tespiti**

##### *i. Öngörülebilirliğin Tespitinde Kullanılacak Ölçütler*

###### *aa. Esas Ölçüt*

Öngörülebilirliğin tespitinde kullanılacak esas ölçüt, objektif ölçüttür. Buna göre sözleşmeyi ihlal eden tarafın tazminat sorumluluğu, sözleşmenin kurulduğu anda öngörmesi gereken zararlarla sınırlıdır. Sözleşmenin ihlali halinde, ihlal eden tarafın sorumluluğunun gündeme gelmesi için, somut olayda meydana gelen zararı öngörebilecek bir durumda olduğunun ispatı yeterlidir<sup>149</sup>.

<sup>146</sup> ULUSU, s. 134; ÇEVİK, s. 139; SARIKAYA, s. 157; BAŞAR, s. 347; DURAK, s. 323.

<sup>147</sup> BİRİNCİ UZUN, s. 169.

<sup>148</sup> ORAL, s. 126; AKHMETOV, s. 11; SAĞLAM, s. 318-319. CISG'e göre sözleşmenin kurulması hakkında ayrıntılı bilgi için, bkz. ENER, Mustafa Alper, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaması'na (CISG'e) Göre Sözleşmenin Kurulması, Lykeion Yayınları, Ankara 2018, s. 63 vd.; DURAK, s. 46 vd.

<sup>149</sup> ULUSU, s. 115.

Objektif ölçüt, sözleşmenin ihlali nedeniyle ortaya çıkan zararın sözleşmeyi ihlal eden taraf ile aynı koşullarda bulunan makul bir kişi tarafından öngörülebilir olup olmadığının değerlendirilmesidir. Sözleşmenin ihlali nedeniyle meydana gelen zarar makul kişi tarafından da öngörülebilecek nitelikte ise, bu durumda, sözleşmeyi ihlal eden tarafın tazminat sorumluluğu ortaya çıkar<sup>150</sup>.

Objektif ölçütün esas işlevi, “somut olaydaki en adil risk paylaşımı”nın saptanmasıdır. Bu sebeptendir ki objektif ölçüt, genel olarak, en adil risk paylaşımının saptanmasıyla ilgilenmez<sup>151</sup>.

#### *bb. Tamamlayıcı Ölçüt*

Öngörülebilirliğin tespitinde kullanılacak tamamlayıcı ölçüt, subjektif ölçüttür<sup>152</sup>. Subjektif ölçüt, sözleşmeyi ihlal eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında öngördüğü zararlardan sorumlu olmasını gerektirir. Subjektif ölçüt, sözleşmeyi ihlal eden taraf bakımından öngörülemeyen bir risk hakkında, sözleşmenin diğer tarafının ihlal eden tarafı uyarması ve bilgilendirmesini de kapsamaktadır. Böylece risk hakkında her iki tarafın da bilgi sahibi olması sağlanmış olmaktadır<sup>153</sup>. Bu sayede sözleşmenin diğer tarafına, sözleşmenin ihlali halinde tazminat sorumluluğunun sınırını genişletme imkanı tanınır<sup>154</sup>.

#### *ii. Öngörülebilirliğin Tespitinde Yararlanılacak Esaslı Unsurlar*

##### *aa. Sözleşme Hükümleri*

Öngörülebilirliğin tespitinde yararlanılacak esaslı unsurların başına sözleşme hükümleri gelmektedir. CISG, kural olarak, sözleşme serbestisi ilkesini benimsemiş ve bunu m. 6’da açıkça düzenlemiştir. CISG m. 6’ya göre, taraflar aralarındaki sözleşmede, tazminat sorumluluğu ve sınırlandırılması hususunda, sözleşmeyi ihlal eden tarafın sorumluluğunu daraltan ya da genişleten kayıtlar öngörebilir. Taraflar sözleşmeye bu yönde kayıtlar koymaları halinde, öncelikle bu hükümlere göre öngörünün tespiti sağlanmaya çalışılır. Bunun sebebi; tarafların sözleşme ilişkisine girmedeki amaçları ve sözleşmeyle korumak istedikleri menfaatlerin belirlenmesi

<sup>150</sup> ULUSU, s. 115; BİRİNCİ UZUN, s. 167.

<sup>151</sup> ULUSU, s. 115.

<sup>152</sup> ULUSU, s. 116; BİRİNCİ UZUN, s. 168.

<sup>153</sup> BİRİNCİ UZUN, s. 168.

<sup>154</sup> BİRİNCİ UZUN, s. 169.

hususunda başvurulacak ilk ve esas kaynağın sözleşme hükümleri olmasıdır<sup>155</sup>. Diğer yandan taraf iradelerinin en doğru şekilde yansıtıldığı kaynak, sözleşme hükümleridir.

Burada değinilmesi gereken bir mesele, tarafların sözleşmeye genel işlem koşulları şeklinde hükümler koymalarıdır. Sözleşme hükmünün genel işlem koşulu şeklinde hazırlanmış olması durumunda, öngörülebilirliğin tespiti amacıyla sözleşme hükümlerine başvurulduğunda; ilk olarak değerlendirilmesi gereken mesele, söz konusu hükümle ilgili karşı tarafın bilgilendirilmemiş olup olmamasıdır. Nitekim bilgilendirmenin yapılmamış olması genel işlem koşulunun yürürlük denetiminden geçememesi anlamına gelir<sup>156</sup>. Diğer bir önemli nokta, sözleşme hükmünün dürüstlük kurallarına uygun olarak, karşı tarafın menfaatlerini haksız bir şekilde ihlal etmemek kaydıyla hazırlanmış olmasıdır. Öte yandan taraflar arasındaki sözleşmede birden çok anlama gelebilecek nitelikte hükümlerin yer alması da mümkündür. Bu ihtimalde, sözleşme hükmünün yorum denetimine tabi tutulması ve hükmü hazırlayan (kullanan) aleyhine bir karar verilmesi gerekmektedir<sup>157</sup>. Sözleşmenin yorumlanması hususunda CISG m. 8'de; *“Bu Antlaşmanın amacı çerçevesinde taraflardan birinin beyanları ve diğer davranışları onun iradesine uygun olarak yorumlanır, yeter ki karşı taraf bu iradeyi bilsin veya bilmemesi mümkün olmasın. (2) Eğer fıkra 1 uygulanamıyorsa, taraflardan birinin beyanları ve diğer davranışları, karşı taraf ile aynı konumda makul bir kişinin aynı koşullarda bunlara vereceği anlama göre yorumlanır. (3) Taraflardan birinin iradesini veya makul bir kişinin anlayışını tespit edebilmek için özellikle taraflar arasındaki sözleşme görüşmeleri, aralarında oluşmuş alışkanlıklar, teamüller ve tarafların sonraki davranışları da dahil olmak üzere olayın ilgili tüm koşulları dikkate alınır.”* hükmü yer almaktadır. Görülmektedir ki, CISG m. 8, taraf iradelerinin yorumlanmasında kademeli bir inceleme öngörmektedir<sup>158</sup>.

<sup>155</sup> ULUSU, s. 119.

<sup>156</sup> ATAMER, Yeşim M., “Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi- TKHK m. 6 ve TTK m. 55, f. 1, (f) ile Karşılaştırmalı Olarak”, Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2011, s. 27 vd.; ULUSAN, İlhan, “Türk Borçlar Kanunu’ndaki Genel İşlem Şartlarına İlişkin Yeniliklerle İlgili Bazı Düşünceler”, Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul 2013, s. 1224; AYDOĞDU, Murat, Türk Borçlar Hukuku’nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku’nda Haksız Şartların Denetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014, s. 72; YELMEN, Adem, Türk Borçlar Kanunu’na Göre Genel İşlem Şartları, Yetkin Yayınları, Ankara 2014, s. 83.

<sup>157</sup> ATAMER, Genel İşlem Koşulları, s. 35 vd.; ULUSAN, s. 1226; AYDOĞDU, s. 115 vd.; YELMEN, s. 113 vd.

<sup>158</sup> ULUSU, s. 120.

*bb. Ticari Teamüller*

Öngörülebilirliğin tespitinde yararlanılabilecek bir diğer esaslı unsur, ticari teamüllerdir. Ticari teamüllerin öngörülebilirliğin belirlenmesindeki rolü, CISG m. 9'da

“ (1)Taraflar, uygulanmasını kabul ettikleri teamüller ve aralarında yerleşmiş olan alışkanlıklarla bağlıdır. (2) Aksi kararlaştırılmadıkça, tarafların bildiği veya bilmesi gerektiği ve milletlerarası ticarete aynı tür sözleşmeleri ilgili ticari branşta akdedenler tarafından yaygın olarak bilinen ve düzenli olarak uygulanan teamüllerin sözleşmelerine ve sözleşmenin kurulması aşamasına uygulanmasını zımnen kabul ettikleri varsayılır.” düzenlemesiyle belirtilmiştir.

Ticari teamüller hem objektif hem sübjektif ölçütler bakımından uygulama alanı bulur<sup>159</sup>.

*cc. “Bilgi”*

Sözleşmeyi ihlal eden tarafın öngörüsü tespit edilirken başvurulacak diğer bir unsur, atfedilen bilgidir. Buna göre, öngörünün tespiti, sözleşmeyi ihlal eden taraf ile aynı konumda bulunan makul bir tacirin sahip olduğu bilginin karşılaştırılmasına bağlıdır. “Objektif standartlarla tespit edilen bilgi” olarak da adlandırılan atfedilen bilgi, bir tacirin ticari hayatın olağan akışı içerisinde sahip olduğu tecrübeden kaynaklanır ve bu sebeple muhtemel zararların öngörülmesi beklenir<sup>160</sup>. Görülmektedir ki, burada tacirin ticari tecrübelerine atıfta bulunmaktadır. Atfedilen bilgi bakımından tacirin ticari hayatın olağan akışı içerisinde edinmesi gereken tecrübe önem arz ettiğinden, burada ticari teamüllerinde göz önünde bulundurulması gerekir<sup>161</sup>.

Fiili bilgi, sözleşmeyi ihlal eden tarafın sahip olduğu bilginin saptanması suretiyle öngörünün tespit edilmesini sağlayan esaslı unsurlardan biridir. Burada esas alınan ölçüt, sözleşmeyi ihlal eden tarafın sahip olduğu bilgi olduğundan, fiili bilgiyi ifade etmek üzere, “sübjektif standartlarla tespit edilen bilgi” olarak da adlandırılmaktadır<sup>162</sup>.

---

<sup>159</sup> ULUSU, s. 123.

<sup>160</sup> ULUSU, s. 125-126.

<sup>161</sup> ULUSU, s. 127.

<sup>162</sup> ULUSU, s. 127.



Hem sübjektif hem objektif öngörülebilirliğe dayanak oluşturan fiili bilginin esas kaynağı, sözleşmenin ihlali sebebiyle zarara uğrayan taraftır. Sözleşmeyi ihlal eden tarafın fiili bilgi nedeniyle sorumlu tutulabilmesi için, muhtemel risklerin kendisine bildirilmiş olması gerekmektedir<sup>163</sup>.

## SONUÇ

Genel olarak iki ana bölüme ayırdığımız çalışmamızda, CISG kapsamında tazminat sorumluluğu ve tazminat sorumluluğunun sınırlandırılması konuları incelenmiştir. Çalışmaya, CISG'le ilgili genel bilgiler vermek suretiyle başlayarak Türkiye'nin CISG'e taraf olmasıyla birlikte, antlaşmanın iç hukukumuzun bir parçası haline geldiğini ifade ettik.

CISG kapsamına tazminat sorumluluğu incelenirken, öncelikle, tazminat sistemine hakim olan ilkeler çalışma konusu yapılmıştır. Buna göre CISG tazminat sistemine hakim olan iki temel ilke, tam tazmin ilkesi ve öngörülebilirlik ilkesidir. Tam tazmin ilkesi, sözleşmenin ihlali halinde, yoksun kalınan kar da dahil olmak üzere, ihlal nedeniyle ortaya çıkan tüm zararların tazminin öngörür. CISG'in öngördüğü böylesi ağır bir sorumluluk, öngörülebilirlik ilkesiyle dengelenmeye çalışılmıştır. Buna göre sözleşmeyi ihlal eden tarafın tazminat sorumluluğu, sözleşmenin kurulması sırasında öngördüğü veya öngörmesi gerektiği zararlarla sınırlıdır. Bu bölümde tazmin talep edebilmek için gerekli şartlara yer verildikten sonra, kişi ve zarar kalemleri bakımından tazminatın kapsamı meselesi üzerinde durulmuştur. Antlaşmaya göre, kural olarak, tazminat talep edecek kişi, yalnızca sözleşmenin ihlali nedeniyle zarara uğrayan taraftır. CISG kapsamında tazmini talep edilebilecek zarar kalemleri ise, genel olarak, ifa etmeme zararları, arızı zararlar ve müşteri ve ticari itibar kaybı dolaylı zararlardır. CISG kapsamında tazmini talep edilebilecek zararlar, maddi zararlardır.

CISG'in öngördüğü tazminat sorumluluğu öngörülebilirlik ilkesiyle sınırlandırılmıştır. Bu kapsamda öngörülebilirlik ilkesinin tarihçesine değinilerek öngörülebilirlik kavramı açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak öngörülebilirlik ilkesinin unsurlarına yer verilmiştir. Buna göre, öngörülebilirlik; sözleşmenin kurulduğu anda, sözleşmeyi ihlal eden tarafta aranır. Öngörülebilirliğin konusu, sözleşmenin ihlali neticesinde ortaya çıkan muhtemel zarardır. Öngörülebilirliğin tespiti objektif ve sübjektif olmak üzere

---

<sup>163</sup> ULUSU, s. 128.

esas ve tamamlayıcı unsurlarla sağlanır. Ancak bunun yanında sözleşme hükümleri, ticari teamüller ve tarafların sahip olduğu bilgi düzeyi de öngörülebilirliğin tespitinde önemli rol oynamaktadır.

#### KAYNAKÇA

- AKHMETOV**, Zhassulan: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'na Göre Sözleşmenin Kurulması, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.
- ATAMER**, Yeşim M.: “Yeni Türk Borçlar Kanunu Hükümleri Uyarınca Genel İşlem Koşullarının Denetlenmesi- TKHK m. 6 ve TTK m. 55, f. 1, (f) ile Karşılaştırmalı Olarak”, Türk Hukukunda Genel İşlem Şartları Sempozyumu, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü, Ankara 2011, s. 7-73 (Genel İşlem Koşulları).
- ATAMER**, Yeşim M.: “Borçlunun CISG Madde 79 Uyarınca Tazminat Sorumluluğundan Kurtulması Halinde Alacaklının Diğer Taleplerinin Akıbeti Ne Olur?”, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C.: 8, Özel Sayı, 2013, s. 487-509 (M. 79).
- ATAMER**, Yeşim M.: “Satıcının Sözleşmeye Aykırı Davranışı Ekseninde CISG’in İfa Engelleri Sistemine Genel Bakış”, Milletlerarası Mal Satım Hukuku, XII Levha Yayıncılık, 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2012, Ed.: Yeşim M. Atamer, s. 22-265.
- ATLAN**, Hülya : Manevi Zararı Tazmin Yolları, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2015.
- AYAN**, Mehmet: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayıncılık, 11. Baskı, Ankara 2016.
- AYDOĞDU**, Murat: Türk Borçlar Hukuku’nda Genel İşlem Koşullarının ve Tüketici Hukuku’nda Haksız Şartların Denetimi, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2014.
- BARNES**, Wayne: “Hadley v. Baxendale and Other Common Law Borrowings from the Civil Law”, Texas Wesleyan Law Review, Vol.: 11, s. 627-648.
- BAŞAR**, Mükerrerem Onur: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Sözleşmeye Uygun Mal Teslim Edilmesi Yükümlülüğü ve Bu Yükümlülüğün İhlalinden Ötürü Alıcının Hakları, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018.
- BAŞOĞLU**, Başak: Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Aynen İfa Talebi, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- BİRİNCİ UZUN**, Tuba: “CISG Uygulamasında Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılması”, DEÜHFD, C.: 16, S.: 1, 2014, s. 151-192.

- COOTE, Brian** : “Contract Damages, Ruxley and The Performance Interest”, Cambridge Law Journal, Vol.:56, No.:3, 1997, s. 537-570.
- CUMALIOĞLU, Emre**: TBK, CISG ve Karşılaştırmalı Hukukta Öngörülebilir İhlal, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2019.
- ÇAĞLAYAN AKSOY, Pınar**: Hukuka ve Ahlaka Aykırılık Unsurları Çerçevesinde Salt Malvarlığı Zararlarının Tazmini, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.
- ÇEVİK, Abdülkerim**: Viyana Satım Sözleşmesinde Tazminat Sorumluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2020.
- DAYIOĞLU, Yavuz**: CISG Uygulamasında Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları ve Özellikle Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2011 (CISG).
- DAYIOĞLU, Yavuz**: “CISG Kapsamında Alıcının Tazminat Talep Etme Hakkı”, Milletlerarası Mal Satım Hukuku, Ed.: Sinan Okur, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, s. 299-336.
- DEMİRCİOĞLU, Huriye Reyhan**: Culpa in Contrahendo Sorumluluğu, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.
- DESHENAU, Henri/ TERCIER, Pierre** : Sorumluluk Hukuku, Ankara 1983, Çev.: Salim ÖZDEMİR.
- DURAK, Yasemin**: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2020.
- ENER, Mustafa Alper** : Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'na (CISG'e) Göre Sözleşmenin Kurulması, Lykeion Yayınları, Ankara 2018.
- ERDEM, Ercüment**: “Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi”, BATİDER, C.:XVI, S.:3, Y.:1992, s. 35-105 (BATİDER).
- ERDEM, Ercüment**: “Viyana Satım Antlaşmasına Genel Bakış ve Maddi Uygulama Alanı”, Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'e Göre Satış Sözleşmeleri, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 117-156.
- EREN, Fikret**: Sorumluluk Hukuku Açısından Uygun İlliyet Bağ Teorisi, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, No.:361, Sevinç Matbaası, Ankara 1975 (Uygun İlliyet Bağ).
- EREN, Fikret**: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Yetkin Yayınları, 25. Baskı, Ankara 2020 (Genel Hükümler).

- FARNSWORTH**, E. Allan: “Damages and Specific Relief”, *The American Journal of Comparative Law*, Vol.:27, No.: 2-3, 1979, s. 247-253.
- FAUST**, Florian: “Hadley v. Baxendale-an Understandable Miscarriage of Justice”, *Journal of Legal History*, 1994, s. 41-72.
- FELEMEGAS**, John: “An Interpretation of Article 74 CISG By The U.S. Circuit Court of Appeals”, *Pace International Law Review*, Vol.: 15, 2003, s. 91-147.
- FRANCO**, Ferrari: “Comparative Ruminations on the Foreseeability of Damages in Contract Law”, *Louisiana Law Review* (March 1993), s. 1257-1269.
- GALVAN**, Jorge: *The CISG and Its Provisions on Damages* (Faculty of Law University of Lund Master Thesis).
- GEZDER**, Ümit: *Türk/ İsviçre Hukukunda Culpa in Contrahendo Sorumluluğu*, Beta Yayıncılık, İstanbul 2009.
- GOTANDA**, John Y.: “Recovering Lost Profits in International Disputes”, *Georgetown Journal of International Law* (Fall 2004), s. 61-112.
- HENDY**, J.: “Limiting the Uncertainty of Foreseeability”, *The Modern Law Review*, Vol.: 32, No.: 4, 1969, s. 438-441.
- HUBER**, Peter: “CISG – Sözleşmeye Aykırılık Halinde Alıcının Hakları”, *Milletlerarası Mal Satım Hukuku*, XII Levha Yayıncılık, 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2012, Ed.: Yeşim M. Atamer, s. 267-285.
- HUBER**, Peter/ **MULLIS**, Alastair: *The CISG*, 2007.
- KANIŞLI**, Erhan: *CISG Uyarınca Alıcının Yükümlülükleri ve Sözleşmeye Aykırılık Halinde Satıcının Hakları*, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.
- KAYA**, Cansu: *CISG Gereğince Alıcının Satım Bedelini Ödeme Borcu*, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2012.
- KELLY-LOUW**, Michelle: “Better Consumer Protection Under the Statutory In Duplum Rule”, *Journal of Consumer & Commercial Law*, Vol.: 11, No.: 1, s. 20-24.
- KILIÇOĞLU**, Ahmet M.: *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Turhan Kitabevi, 24. Bası, Ankara 2020.
- KÖROĞLU**, Belin: “Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Madde 79 ve 80 Kapsamında Sorumluluktan Kurtulma”, *GÜHFD*, C.: XVII, S.: 1-2, Y.: 2013, s. 775-804.
- KRÖLL**, Stefan: “Selected Problems Concerning The CISG’s Scope of Application”, *Journal of Law and Commerce*, Vol.:25-39, s. 39-57.

- Lİ, Yan:** Remedies for Breach of Contract in the International Sale of Goods, (University of Southampton Doctoral Thesis).
- LOOKOFSKY, Joseph M.:** “Consequential Damages in CISG Context”, Pace International Law Review, Vol.: 64, 2007, s. 63-88.
- MAGNUS, Ulrich:** “CISG Uyarınca Tazminat, Faiz, Sorumluluktan Kurtulma”, Milletlerarası Mal Satım Hukuku, XII Levha Yayıncılık, 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2012, Ed.: Yeşim M. Atamer, s. 287-307.
- MISTELIS, Loukas:** “CISG’in Uygulama Alanı: Yer, Zaman ve Kişi Bakımından”, Milletlerarası Mal Satım Hukuku, XII Levha Yayıncılık, 2. Tıpkı Bası, İstanbul 2012, Ed.: Yeşim M. Atamer, s. 7-24.
- NOMER, Haluk N. :** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, 13. Bası, İstanbul 2013.
- OĞUZMAN, M. Kemal/ ÖZ, Turgut:** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Cilt II, Vedat Kitapçılık, 10. Bası, İstanbul 2013.
- ORAL, Tuğçe:** Viyana Satım Antlaşmasında Sözleşmenin Kurulması, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.
- ÖZ, Turgut:** Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) ile Türk Borçlar Kanunu’nun İlgili Hükümlerinin Kısa Karşılaştırması, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2016.
- PEARCE, David/ HALSON, Roger:** “Damages for Breach of Contract: Compensation, Restitution and Vindication”, Oxford Journal of Legal Studies, s. 73-98.
- PERLOFF, Jeffrey M. :** “Breach of Contract and the Foreseeability Doctrine of Hadley v. Baxendale”, The Journal of Legal Studies, Vol.: 10, No.: 1, 1981, s. 39-63.
- REİSOĞLU, Safa:** Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Beta Yayınları, 24. Bası, İstanbul 2013.
- RUMPF, Christian:** “Borçlar Hukuku Sorunlarından: Culpa in Contrahendo-Müesseseye Mukayeseli Genel Bir Bakış”, İsviçre Medeni Kanunu ve Borçlar Kanunu’nun Almışının 80. Yılı, Ed.: Ali Çivi, İstanbul 2007, s.161-185.
- SAĞLAM, İpek:** Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması Uyarınca Sözleşmenin Kurulması, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2013.
- SAIDOV, Djakhongir:** “Methods of Limiting Damages under the Vienna Convention on Contracts for the International Sale of Goods”, Pace International Law Review, Vol.: 14, Issue:2, 2002, s. 307-377.

- SARIKAYA**, Murat : CISG Kapsamında Sözleşmenin Esaslı İhlali, Filiz Kitabevi, İstanbul 2017.
- SCHLECHTRIEM**, Peter/ **SCHWENZER**, Ingeborg: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (Viyana Satım Sözleşmesi) Şerhi, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2015, Ed.: Ingeborg Schwenzler & Pınar Çağlayan Aksoy.
- SCHWENZER**, Ingeborg/ **HACHEM**, Pascal : “The CISG- Success and Pitfalls”, The American Journal of Comparative Law, Vol.: 57, 2009, s. 457-478.
- SINGH**, Sharon G. K./ **ZELLER**, Bruno : “CIETAC’s Calculations on Lost Profits Under Article 74 of the CISG”, Chicago International Law Review, Vol.: 4, Issue: 2, s. 211-233.
- ŞEN**, Murat: Milletlerarası Mal Satım Hukuku (CISG) – Giriş, Adalet Yayınevi, Ankara 2016, Ed.: Sinan Okur, s. 1-14.
- TANDOĞAN**, Haluk: Türk Mes’uliyet Hukuku, Vedat Kitapçılık, İstanbul 2010.
- TARMAN**, Zeynep Derya: Viyana Satım Antlaşmasını Uygulamak veya Uygulamamak, Beta Yayıncılık, İstanbul 2015.
- TARMAN**, Zeynep Derya: “Türk Satım Hukukunda Yeni Bir Dönem: Viyana Satım Antlaşması’nın Milletlerarası Satım Sözleşmelerine Etkisi,” MÜHF, İpekyolu Canlanıyor: Türk – Çin Hukuk Zirvesi, s. 169-186.
- TEKİNAY**, Selahattin Sulhi/ **AKMAN**, Sermet/ **BURCUOĞLU**, Haluk/ **ALTOP**, Atilla: Tekinay Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Filiz Kitabevi, 7. Baskı, İstanbul 1993.
- TERCIER**, Pierre/ **PICHONNAZ**, Pascal/ **DEVELİOĞLU**, H. Murat: Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2016.
- TİRYAKIOĞLU**, Bilgin: “11 Nisan 1980 Tarihli Milletlerarası Mal Satımlarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ve Sözleşmenin Milletlerarası Özel Hukuk Kuralları ile İlişkisi”, AÜHFD, C.:41, S:1, Y.:1990, s. 192-205.
- TOKER**, Ali Gümrah: “CISG Uyarınca Sözleşmenin Esaslı İhlali”, MHB, Y.: 33, S.: 1, s. 213-250.
- TOPUZ**, Murat : İsviçre ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırmalı Olarak Roma Borçlar Hukukunda Maddi Zarar ve Bu Zararın Belirlenmesi, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2011.
- ULUSAN**, İlhan: “Türk Borçlar Kanunu’ndaki Genel İşlem Şartlarına İlişkin Yeniliklerle İlgili Bazı Düşünceler”, Prof. Dr. Mustafa Dural’a Armağan, Filiz Kitabevi, İstanbul 2013, s. 1219-1228.

**ULUSU**, Ayşe Elif: Milletlerarası Mal Satımına İlişkin BM Antlaşmasında ve Avrupa Borçlar Hukuku Prensiplerinde Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılmasında Öngörülebilirlik İlkesi, Beta Yayıncılık, İstanbul 2011.

**WELSER**, Rudolf/ **WELSER**, Irene: “Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması Uyarınca Satıcının Sözleşmeye Aykırılığı Halinde Alıcının Başvurabileceği Hukuki İmkanlar”, Çev.: Ayça Akkayan Yıldırım, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.: 5, S.: 1-2, 2006, s. 145-164.

**WINSHIP**, Peter: “Remedies Under the United Nations Sales Convention”, Sales Contracts Under the New Turkish Code of Obligations and the CISG, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2012, s. 211-220.

**YELKENCİ**, Işıl: CISG Uyarınca Alıcının Sözleşmeden Dönmesi, XII Levha Yayıncılık, İstanbul 2014.

**YELMEN**, Adem: Türk Borçlar Kanunu’na Göre Genel İşlem Şartları, Yetkin Yayınları, Ankara 2014.

**YILDIRIM**, Zeynep: “Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’nin Uygulama Alanı”, GÜHFD, C.:XVII, S.:1-2, Y.:2013, s. 1061-1094.

**YILMAZ**, Süleyman: CISG Uyarınca Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları, Yetkin Yayınları, Ankara 2013.

**YÜCE**, Halil Ahmet: Viyana Satım Sözleşmesi’nin 79. Maddesi Uyarınca Tazminat Sorumluluğundan Kurtulma, Oniki Levha Yayıncılık, İstanbul 2018

**ZEYTİN**, Zafer: Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hukuku – CISG, Seçkin Yayıncılık, 2. Baskı, Ankara 2015.

